

Orice reproducere oprită.

Serbările din Blaj.

Dacă aceste serbări s'ar fi ținut în alt centru cultural, desigur n'ar fi avut măreția și farmecul pe care l-au avut în vechiul focar al redeşptării noastre naționale, în istoricul Blaj.

Acest târguşor, cu abiă trei mii de locuitori, situat la întâlnirea celor două Târnavе cu ape tulburi, trăeşte în inimile noastre ca un loc sfânt, de care ne leagă atâtea amintiri din trecut. Aproape fiecare colţişor ne aduce aminte de câte o clipă din vieața de muncă a bărbaților învățați și entusiaști, cari și-au jertfit totul pe altarul culturii românești. Blajul e poate singurul orașel dela noi, care ne trezește în suflet pietatea tradițiilor culturale și emoțiile cucernice ale faptelor mari. Deși astăzi nu mai are strălucirea de odinioară în vieața noastră culturală, totuși ținem cu evlavie la el, ca la un lăcaș sfânt cu morminte scumpe, pe ale cărui temelii se razimă însași temeliiile culturii și libertății neamului nostru. De aceea de câteori călcăm pe pământul Blajului, ne simțim conștiința îmbărbătată de faptele eroilor cari ne-au sfărâmat cătușele neștiinței și ale robiei; ne simțim sufletul întinerit de îndemnurile mari, pe cari le învățăm din entusiasmul acestor eroi. În atmosfera de amintiri istorice ale Blajului, întreaga noastră ființă se renaște, simțind mai vie, mai puternică căldura sentimentelor de mândrie națională. În preajma mormintelor și locurilor din acest orașel, trăește în noi credința plină de nădejdi că avem și noi un trecut de fapte culturale, pe care, când îl înțelegem îl cinștim și-l preamărim prin muncă stăruitoare și

conștientă, căci adevărata pietate față de înaintașii mari, nu o arătăm prin lacrimi și prin cuvântări, fie ele oricât de frumoase, ci tot prin fapte. Dovada înțelegătoare a străduințelor de peste un veac și jumătate ale generațiilor premergătoare de cărturari o vom da numai atunci, când, prin hărnicie conștientă, vom căută să ducem la izbândă gândurile și idealurile pentru cari ele și-au săvârșit vieața. Munca neîntreruptă pentru înaintarea obștei poporului întreg e semnul cel mai ales de pietate al zilelor noastre.

Serbările din Blaj au fost unul dintre aceste semne. Ideea de a prăznuii jubileul de 50 de ani al „Asociațiunii“ în acest loc istoric a fost foarte nimerită. Prin serbările aranjate din acest prilej, am dovedit cu prisosință că ostenelele înaintașilor noștri au început să aducă roadele culturale visate de dânșii; am dovedit că suntem un popor dornic de lumină și plin de vieață, care, în scurtă vreme, a știut să se impună tuturor stăpânilor de pe vremuri. De aceea serbările din Blaj se vor și pomeni de istoriografii viitorului ca o probă a forțelor noastre culturale dela începutul acestui veac și ca o manifestare grandioasă a poporului românesc dintre Tisa și Carpați.

*

Dintre evenimentele serbărilor, cari au fost descrise pe larg în ziarele noastre, vom aminti numai pe cele mai importante, trăgând din fiecare învățătura cuvenită.

Cel mai important moment al serbărilor a fost fără îndoială prezența tuturor arhieriei. Când prezidentul Asociațiunii, d-l Andreiu

Bârseanu, a ocupat loc între cei doi Mitropoliți, lângă cari erau așezați toți episcopii, mulțimea din catedrala Blajului a simțit farmecul acestei clipe nouă. De când ne-am despărțit în două biserici, deși avem o singură credință, acum s'au întâlnit pentru prima oară toți păstorii credinței noastre străbune. Și când fiecare dintre cei doi Mitropoliți, în fața altarului, au cerut binecuvântarea cerului asupra așezământului ce lucrează pentru redeşeptarea culturală a turmei ce-o păstoresc, cei de față au fost stăpâniți de sentimentele clipelor sublime. Entuziasmul și aclamațiile nu voiau să mai contenească. Cu toții am simțit adevărul adânc rostit de cei doi arhieri că credința și cultura românească au fost pururea nedespărțite, au fost izvorite întotdeauna din acelaș suflet și din aceeaș conștiință. Și desigur vina nu o poartă nici cultura, nici credința românească, dacă, în cursul vremii, au fost momente, când îngemănarea lor nu a fost respectată, când unii dintre arhierii noștri s'au abătut dela tradițiile trecutului. Nu vrem să facem reproșuri nici unei persoane și nu vrem să supărăm pe nimeni, dar nu putem retăcei adevărul dureros că nici în zilele noastre armonia dintre credință și cultură nu e cu pietate cultivată de toți arhierii. Accentele de nemulțumire au și izbucnit uneori destul de răspicat și cu toate acestea n'au fost ascultate și n'au fost urmate. Sub impresia serbărilor înălțătoare din Blaj, au amuțit un moment aceste nemulțumiri. Dar acum, după ce ne-am convins cu toții ce influență binefăcătoare au cârmuitorii bisericilor noastre asupra consolidării noastre culturale și asupra cimentării sentimentelor de credință, vom cere stăruitor ca ei să nu lipsească dela nici o lucrare și manifestare de asemenea natură, deoarece nu-și primejduesc cărja de păstori prin nici o greșală față de Dumnezeu și față de stăpânii lumești ai țării. Și în viitor nu ne vom mulțumi numai cu prezența lor la sărbătorile culturale, ci vom cere ca să sprijinească toate instituțiile noastre culturale și prin fapte, prin muncă statornică, dând pildă vie preoților și învățătorilor prin activitatea lor conștientă și neîntreruptă. Când toți arhierii își vor împlini această dato-

rință, atunci vor trăi în conștiințele tuturor cuvintele poetului „preoți cu crucea în frunte“, pe cari le-a repetat cu atâta elan P. S. Sa episcopul Orăzii-mari la banchetul Înalt Preasfințitului Domn Mitropolit Dr. Victor Mihályi de Apșa. Să nădăjduim că așa va fi în viitor, fiindcă poate serbările din Blaj au avut și darul de a regenera conștiințele îndoelnice și de a le determina la o vieță națională.

Alt moment important al serbărilor din Blaj a fost sborul inginerului Aurel Vlaicu. Acest sbor a fost apoteoza clipelor de sărbătoare. În Blaj, de unde a plecat sborul culturii românești înainte cu un veac, s'a înălțat în văzduh primul aeroplan românesc, dovedind tuturor triumful geniului național.

În cele trei zile ale serbărilor, Blajul eră acoperit de o boltă albastră. Din înălțimea cerului soarele își trimitea razele sale de lumină, par'că în semn de bucurie că i s'a dat să vadă atâta lume românească întrunită la un loc. În ziua sborului toate privirile erau îndreptate spre Câmpul libertății, unde odihnea mașina drăcească a aviatorului Vlaicu. Acesta s'a sculat de dimineață și nu s'a odihnit până nu i-a examinat toate șurubăriile și n'a luat toate dispozițiile pentru ascensiunea de după prânz. Toată ființa lui nu trăia decât pentru îndrăznețul sbor ce avea de gând să-l facă. Nu-l interesă nimic și nimeni, decât aeroplanul și vremea. Cătră seară, pe la orele cincii, când scăpătă soarele după culmile dealurilor din împrejurime, lumea alergă emoționată spre Câmpul libertății. Coastele din împrejurimi erau pline de țărani, cărora le lipseă coroana din șerpar și spiritul de jertfă înțelegătoare. Soarele coboră domol, așteptând să vadă și el minunea geniului românesc, care la 48 cerea pe acelaș câmp, reprezentat de tot atâtea ființe, ștergerea nedreptăților sociale, desființarea robiei, care înlănțuia în întunerecul neștiinței sufletul unui popor ce voia să trăiască la lumină. Când a început să sbârnea nebunește motorul, murmurul de glasuri a amuțit. Flăcării îmbrăcați în cămăși albe își încordau toți mușchii ca să pironescă locului coada monoplanului ce voia să se înalțe. Toată lumea

Blajul.

simțιά fiorii de groază și de admirație ai necunoscutului. La un semn aeroplanul a fost liberat din mâinile flăcăilor și, ca mânat de duhuri necurate, s'a avântat în văzduh. Miile de glasuri, trezite din clipele așteptării mute, au izbucnit în urale de „să trăiască“, cutremurând toată împrejurimea. Strigătele de pe pământ se întreceau cu vâjâitul aeroplanului ce săgetă tot mai sus zările. Eră o însuflețire uriașă. Inginerul Vlaicu a descris cercuri largi pe deasupra colinelor de prin prejur, încununând cu sborul lui minunat serbătorea culturală din Blaj, care a impus și străinilor adunați în număr mare. Soarele apunea pe după crestele munților, trimițând un mănunchiu de raze trandafirii peste capetele privitorilor cuprinși de admirație, când Vlaicu a început să se coboare din ceața de argint ce plutea peste apa Târnavei. S'apropiă cu o iușală uimitoare. Într'o clipă a fost pe pământ, aterisând în mijlocul Câmpului. Lumea a rupt barierele, l-a ridicat pe umeri și într'un entusiasm de nedescris l-a dus până la hangar. S'au făcut ovații și părinților aviatorului, plugari din Bințiși, cari și-au văzut pentru prima oară feciorul sburând prin văzduh ca un bălaur. Prin acest sbor noi Românii am dovedit că suntem un popor de biruitori și pe câmpul științelor. Nu e numai o întâmplare că cel dintâi aviator din Ungaria cu aparat propriu este un Român. Popoarele acestei țări vor mai avea parte de asemenea surprinderi, căci geniul românesc, care până acum a fost ca un Prometeu înlănțuit, se va manifesta cu o putere cutropitoare, întrecând în progrese pe toți ceice l-au batjocorit și l-au umilit. Ne vom ridica „prin noi înșine“ la locul ce suntem vrednici să-l ocupăm în civilizația lumii.

*

În cadrul serbărilor din Blaj s'au aranjat și niște defilări populare. Satele din împrejurimi, bărbați și femei, în rânduri de câte patru, au trecut prin fața catedralei, încunjurând întreaga piață a Blajului. Pe urmă au început să joace. În câteva minute piața eră numai chiote de voie bună și nori de praf. Viociunea jocurilor țărănești a fost și de astădată admirată. Trupurile mărunte și uscățive se învârteau nebunește și se mlădiau cu o

elasticitate și o ușurință uimitoare. Sănătatea și vînjoșia trăește și în țărani de pe Târnavă. Ordinea ce-au ținut-o singuri țărani a fost de asemenea impunătoare. Și ce e mai îmbucurător, că dintre miile de țărani veniți la Blaj, nu s'a văzut nici unul singur amețit de beutură, cum se întâmplă de obicei la asemenea ocazii. Toți au fost de o purtare exemplară până la sfârșit. Însuși reprezentantul guvernului nu se putea îndeajuns miră de disciplina și sobrietatea satelor noastre. Cu astfel de țărani sănătoși și cumpătați se pot face minuni. Conduși cu dragoste față de soartea lor și îndrumați pe cărările întăririi economice și a înaintării culturale, în câteva decenii se pot preface în elemente conștiente și hotărâte în lupta noastră națională.

*

Dela aceste serbări culturale nu putea să lipsească lamura gândirii și simțirii românești: scriitorii. Au și venit din toate părțile, ca să cerceteze prin prizma fină a sufletului lor manifestările de viață ale cărturării și țărănimii. Au venit să se întâlnească ei între ei, să se cunoască și să stea de vorbă. Cu toate deosebirile de vederi ce fatal trebuie să existe între dâșii, tot împreună se pot înțelege mai bine. Și e firesc să fie așa. Ei privesc lumea sub aspectul frumuseții, o judecă din punct de vedere estetic, și fiecare părere a unuia dintre ei îi interesează pe toți ceilalți mai mult decât părerile altor muritori. De aceea îi vedeai grupuri-grupuri, retrăgându-se în câte-un colț discret, discutând și petrecând. Lumea îi urmăria, voiă să-i vadă, să-i audă și să-i admire. Și poate nu vor avea niciodată prilej să mai vadă pe atâția nemuritori deodată. La serbările din Blaj ei au și fost împrejmuiți de cea mai largă simpatie și admirație.

*

Pe lângă ședințele „Asociațiunii“ și ale „Societății pentru fond de teatru român“, la cari s'au ținut vorbiri și conferințe frumoase, în salele de învățământ ale liceului a fost aranjată o expoziție foarte bine reușită. Eră expuse obiecte privitoare la istoria noastră culturală și școlară, apoi obiecte de industrie casnică — între cari amintim în special și

produsele atelierului din Orăștie — de ale meseriașilor din Blaj și mai eră o secție agricolă și silvică. Ilustrațiile ce le publicăm în acest număr redau părți din această expoziție minunată, care deși a fost făcută în mic, a fost cu gust și cu pricepere aranjată. Îndeosebi merită toată lauda expo-

adresa serbărilor din Blaj, credem că nu va surprinde pe nimeni. Ei, cari s'au obișnuit să ne creadă un popor de iloți și de agitatori, s'au speriat, când au văzut aurul curat al sufletului românesc manifestându-se cu atâta putere. În ura lor sălbatică au sunat trâmbițele de alarmă și ne-au acoperit cu

Serbările din Blaj: Arhieriei Români la deschiderea expoziției.

ziția meseriașilor români din Blaj. Obiectele expuse de dâșii au dovedit frumoasele progrese ce le-au realizat în breasla lor. Ne bucurăm din toată inima de întărirea meseriașilor în acest orășel și dorim ca în curând să vedem și o puternică negustorime alături de dâșii.

*

Că străinii au avut cuvinte de ocară la

insulte. Sufletul lor incult nici nu eră capabil de o manifestare mai superioară. Noi să fim însă mândri de puterea de cultură ce residă în poporul nostru, să o cultivăm cu hărnicie neîntreruptă și în curând, poate mai curând decât credem, vom ieși biruitori deasupra tuturor dușmanilor și clevetitorilor noștri.

Să ne ajute Dumnezeu!

Oct. C. Tăslăuanu.

Cântărețul.

El n'ar dori să-l recunoască
Pe lume nimeni niciodată,
Să poarte pururea o mască
Pe fața lui de chin brăzdată.

Să treacă nebăgat în seamă,
Necunoscut printre mulțime
Ce nici nu știe cum îl chiamă
Pe tristul făurar de rime...

Doar seara când, trudit de cale,
Se 'ntoarce 'n casa lui sihastră,
S'audă cântecele sale
Cântate dela vreo fereastră,

S'asculte 'ncet și să nu-i vină
In minte cântecele-acele,
Să-i pară-o inimă străină
Că suferă și plânge 'n ele...

Trec nopțile...

Trec nopțile, trec nopțile senine...
Și zilele senine trec și ele,
Și după-o zi senină vine
O noapte mai senină decât cele
Care-au trecut — cu spuza ei de stele
Și vraja veșnic nouă-a lunei pline...

Trec nopțile, trec nopțile senine...
Și tu-mi zimbești așa senin, copilă,
Pornită par'că tot pe sbeng și glume...
De ce sunt totuș trist?...

Vezi tu, mi-e milă
De-atâta farmec sfânt, ca și de tine
Ca și de tot ce e frumos pe lume,
Și efemer ca nopțile senine!

Nopți de veghe.

Nopți de veghe, nopți cu cerul
Limpede cum e cleștarul,...
Umblă ziua alb ca varul
Cine v'a 'nșeles misterul.

Albe nopți de insomnie,
Nopți de vis și doruri pline
Mi-ați vrăjit, o nopți senine,
Trista mea copilărie!

Și de-atuncea, nopți albastre,
Baldachinuri prinse 'n stele,
Toate gândurile mele
Sunt la voi și ale voastre.

Cu pleoapele deschise
Stau și astăzi lângă storuri
Chinuit de-aceleaș doruri,
Fermecat de-aceleaș vise,

Până când printre perdele
Intră zorile și-anină
Fluturi palizi de lumină
Pe păreții casei mele...

Șt. O. Iosif.

„Permis liber!“

D-lui V. Gh. Morțun.

De mult nu mă mai număr printre privilegiții cari călătoresc gratuit pe căile ferate. Măcar că, printre tovarășii de drum pe cari mi-i hărăzește întâmplarea, întâlnesc adesea

șișuri și altele, decât ar fi costul biletului, numai ca să poată exhiba la intrare certificatul acela care îl pozează oarecum în om de teatru și pe dânsul, — sau ca să poată

Ing. A. Vlaicu deasupra „Câmpului libertății“.

oameni despre cari trebuie să te miri cum și pe ce temeiu se bucură de un asemenea avantaj, oricum mai explicabil când e vorba de un ziarist, despre care se poate presupune uneori că face câte un drum și în interes public. — Dar de pizmuit numai aceia pot să pizmuiască pe cei cu bilete de călătorie liberă, cari nu știu cât costă uneori asemenea gratuitate.

Se zice că la Paris goana e mare după bilete de favoare la teatre. Oamenii, cărora le-arda mâna perfect să-și plătească locul, sunt totuși în stare să se supună la umilințe, ba chiar la cheltueli mult mai mari cu birji, bac-

trece în ochii amicilor cărora mai adesea îl cedează cu nonșalansă, drept om cu relațiuni și cu influență în cercurile artistice. — Și la noi se aleargă, dar nu atât de mult, după biletele de teatru; cu cele de tren însă, e o adevărată comedie.

Un secretar general de minister povestea că, la audiențele zilnice ce acordă, cei mai mulți solicitanți nu veneau pentru altceva; și i se întâmplau uneori cu adevărat și cazuri pe cari nu le-ar fi crezut verosimile, dacă nu le-ar fi știut adevărate. Așa odată observase, mai multe zile dearându-l, un preot care asudă cu ceasurile înghesuindu-se prin

mulțimea ce așteptă să poată vorbi cu domnul secretar, dar n'avusese încă norocul să treacă înaintea altora. — Trebuie să aibă vr'un năcaz mare, bietul om, de stăruiește atâta, — și-a zis secretarul a treia sau a patra zi, și începuseră deci cu ascultarea păsurilor dela dânsul.

„Cu ce pot să te slujesc, părinte?”

— Apoi v'aș ruga să-mi dați și mie un bilet de tren.

— Și unde mergi, părinte?”

— Apoi până aici la Ploești“.

Drumul dela București la Ploești costă aproape trei lei cu clasa a treia. Nici nu pretindea părintele vr'o clasă superioară.

„Și zilele astea, cât ai stat p'aici de-ai tot venit la minister, ai avut treabă prin București?”

— Nu, n'am mai avut nici o treabă.

— Și unde-ai stat în vremea asta? Ai ceva rude p'aici prin Capitală?”

— Nu. Am stat la hotel, la Nemțoaica“.

Să plătească la hotel oricât, asta o înțelegea părintele. Dar să plătească la tren? — s'ar fi simțit desonorat.

... Acestea toate le povesteam deunăzi cu un alt călător, la fereastra unui vagon cu care ne întorceam dela Piatra-Neamțu. Sosisem abia cu puțin timp înainte de plecarea trenului, și găsisem toate locurile ocupate. Ce să facem? ne-am îngrămădit bagajele pe coridor, ne-am așezat filozoficește deasupra lor și am început să cântăm așa, ca Românul veșnic nemulțumit în țara lui. Conductorului de geaba ne-am fi plâns, căci ne-ar fi dat și el răspunsul țiganului: — Apoi să fi pus și dumneavoastră mâna pe câte un loc până erau!

Nu se gândeă că în cazul ăsta tot ar fi rămas pe dinafară alții, — poate tocmai domnul acesta care uite cu ce ifose se caută prin buzunare, scoate un portofoliu de piele de crocodil, din portofoliu o hârtioară galbenă, și o întinde cu un gest princiar conductorului, strâmbând din nas și întorcând capul în altă parte.

Mă apropiu, de curiozitate, și cetesc prin geam: „Permis liber“; mai departe n'am putut ceti, căci conductorul se grăbi să salute respectuos și să arunce câte o privire și asupra „permisurilor“ celorlalți călători, în vreme ce, cu acelaș ceremonial, domnul pe care-l ob-

servasem strânse hârtioara galbenă la loc în portofoliul de piele de crocodil și portofoliul în buzunarul dinăuntru al hainei.

— „Permis liber!“ — astfel se numesc așa-dar acum aceste certificate de călătorie gratuită, în locul cărora noi, cei ghemuiți pe coridor, nu putem exhiba decât niște biete cartonașe, cumpărate pe părăluțe muncite, și cu cari eram liberi să amorțim aci afară, dar nu ne eră permis să mai avem și alte pretenții. În adevăr, ce considerație poți să ai pentru niște oameni, cari n'au nici măcar atâta trecere pela autorități, ca să facă și ei rost acolo de un „permis liber“? Desigur nu pot avea nici o legătură cu oamenii zilei, nici o influență, nu pot fi periculoși în nici un fel, — deci lasă-i să urle!

Știind că și asta chiar ar fi zadarnic, noi n'am mai făcut-o; dar tovarășul meu, uitându-se mai bine la domnul cu portofoliul de piele de crocodil îmi zice deodată:

„Stai frate, că pe ăsta îl cunosc eu; trebuie să-l cunoști și dumneata, că e ziarist. L-am văzut la Bălțătești; îi zice Emilescu“.

În vremea asta, domnul Emilescu își scotea ghefele, cu un aer plictisit. Le vârî sub fotoliu și începuseră să tragă de ciorapi ca să-i deslipească de picioarele înădușite. Trăsei repede ușa dela compartiment, punând o barieră între acest spectacol și între convorbirea noastră, și tovarășul meu de călătorie continuă:

„Emilescu, acuma înțelege dumneata, — asta se chiamă în jargon Șmile, Șmule, sau așa ceva. Balabusta domnului nu știu ce nume o fi având, dar știu că vilegiaturează la Bălțătești. E, pe-aici, prin județul Neamțu, mai printre rude. Domnu Emilescu însă are de lucru la gazetă, la București...“

— Și deaceea Statul se crede obligat ca să-i înlesnească din când în când câte o întrevedere cu madam Emilescu“...

Ușa compartimentului se deschise și se închise repede la loc, lăsând să se strecoare grăbit unul din călători, cu batista la nas. În acelaș timp, puturăm vedeă pe domnu Emilescu întinzând comod picioarele pe locul părăsit de vecinul său. Ceilalți călători dormitau; uitându-te la fețele lor acrite, ai fi zis că pe tuspatru îi chinuia acelaș vis rău.

„Despre ăsta spunei? — se amestecă în vorbă noul venit luând batista dela nas și arătând spre compartimentul ce părăsise; — se întoarce, bată-l Dumnezeu, dintr'o misiune, dela băi, și voi soarta noastră blestemată să nimerească tocmai în trenul și în compartimentul ăsta...

— O misiune... Va să zică totuși...

— Da, o misiune împăciuitoare, și în același timp reparatoare de onoare dela madam Emilescu. Doamna e foarte mândră; zice că e de familie mare. Un unchiu dela cumnată, dela soacră, dela frate, dela moș al dumneai a fost văr al treilea cu bărbat dela mătușă, dela tată, dela Șmekeles, ala bancher din Lipsani. Cu o astfel de înrudire închipuiți-vă cum putea ea să tolereze ca o simplă băieșiță să-i spună ei: — „Aide acu dumneata, madamo?“ ...Asta a fost ceva intolerabil, și madam Emilescu a început să țipe că se insultă moșterii, că bărbatul ei e prieten cu ministru, și că o să le arate ea la toți; — și cu adevărat, numai decât a și dat o depeșă urgentă la București lui domnu Emilescu, redactor la „Opinia publică“...

— Peste două zile s'au și pomenit Bălățeștii cu tipul. Venise, firește, cu „permis liber“, — pe semne eră cu adevărat „prieten cu ministrul“; se plângea numai că, pe linia asta infectă Bacău—Piatra, nu circulă și vagoane cu paturi, — „asta este o mizerabilitate, domnule!“ — Apoi o zi lungă de șabă, și alta de Duminecă, n'a făcut decât să se plimbe ostentativ cu madam Emilescu la braț, pe dinaintea băilor. Se uită mândru înaintea lui și avea aerul să zică într'una: — „la mai pof-

tiți, — mai pofțiți să mai ziceți la madam Emilescu madamo!“... Iar madam Emilescu ridică și ea nasul cât îți venea să te temi să nu se răstoarne acuși-acuși pe spate, și pareă și ea a zice în tot momentul: „la mai pofțiți, dē, — mai pofțiți dacă vă dă muna“...

— Și astfel și-au luat satisfacție. Iar după asta, domnu Emilescu, prietenul ministrului și redactor la „Opinia publică“, se reîntoarce victorios în Capitală, cu ceeaaltă jumătate de „permis liber“...

— Vezi dumneata, observă pe gânduri primul meu tovarăș de călătorie, — va să zică tot eră un interes de Stat la mijloc; Bălățeștii erau amenințați de curentul antisemit, și astfel, pentruca să se restabilească pacea și buna rânduială între fiii aceleiași țeri...

— Da, întări celalalt, — Statul nu și-a făcut decât datoria înlesnind călătoria, cu cheltuiala noastră a tuturor, domnului Emilescu, care nu umblă, ca noi, în meschin interes particular, — ci aleargă neobosit în interesul obștesc... De aceea, se vede, că-i și asudă așa de cumplit tălpile“...

Călătorul al doilea se strâmbă ca la o amintire neplăcută.

„Și să vezi, încheiă cel dintâiu cu melancolie, — că mâne tot el are să scrie la gazetă, despre câte toate mai poate vedeă și păți omul în „țara lui Hübsch“...

Înăuntru, domnu Emilescu ajunsese să surchidească cu picioarele și pe al doilea vecin, tot mai strâmtorat în colțul lui. Trenul își urmă cântecul monoton, nepăsător. Ghemuiți pe geamantanele noastre, continuarăm să moțaim, până târziu în noapte.

Ion Gorun.

Bunicul.

Din zări senine,
Tremurătoare,
Se cern sfioase
Raze de soare.

Salcâmi 'n floare
Scutură creanga
Și 'n umbra văii
Sună talanga.

Bunicu-și poartă
Gândul aiurea
Ș'ascultă... 'n zare
Cântă pădurea.

... Și din fiorul
Tristelor gânduri,

Vin să-l mângăie
Florile 'n rânduri.

I. N. Pârvulescu.

Andreiu Bârseanu.

Noul președinte al „Asociațiunii“, care a fost ales de adunarea jubilară din Blaj, s'a impus opiniei publice abia de câțiva ani,

decând, în calitate de vicepreședinte al acestei instituțiuni culturale, a condus adunările ei generale în diferite centre și decând a fost ales membru al Academiei Române din București.

Mai înainte eră cunoscut și apreciat numai în cercul restrâns de prieteni din Brașov, unde a funcționat mai bine de două decenii ca profesor secundar, și de câțiva intelectuali, cari vedeau într'ânsul o personalitate armonică, un spirit disciplinat și o inteligență fină.

Și nu e de mirat, că n'a fost cunoscut de obște fiindcă activitatea d-sale publică nu a fost așa de bogată în opere, ca să impună prin cantitatea lor. A publicat, împreună cu d-l Urban Iarnik, o admirabilă colecție de poezii populare din Ardeal, a adunat singur câteva anecdote țărănești, a scris articole din domeniul folclorului și istoriei culturale. Opera d-sale cea mai de seamă e „Istoria școalelor din Brașov“, care poate

fi socotită o monografie de model. Aceste lucrări și altele mai mărunte erau prea puține pentruca să se fi putut impune în cer-

curi mai largi. Cei puțini aleși, cari știu ce grea e munca intelectuală, l-au apreciat după cuviință dela început și l-au stimat ca pe un om de știință. La 1905 l-au și așezat în scaunul de vicepreședinte al „Asociațiunii“, după ce prin activitatea dominesale îndelungată în calitate de secretar și pe urmă director al despărțământului Brașov și ca membru al secțiilor științifice-literare ale Asociațiunii și-a câștigat deosebite merite pentru acea-

Andreiu Bârseanu.

stă instituțiune. Sub conducerea și prin munca d-sale despărțământul Brașov a devenit un despărțământ model, iar secțiile au avut în d-sa pe unul dintre cei mai activi și conștiințioși membri. După ce a ajuns să conducă adunările generale ale Asociațiunii, publicul întreg l-a îmbrățișat cu simpatie și cu admirație. Discursurile d-sale de deschidere erau rostite într'o limbă românească frumoasă

erau gândite, tratând în fiecare câte o problemă, erau simțite și trăite. Vocea tremurătoare și caldă, dicțiunea răspicată și nuanțată le împrumutau un farmec deosebit. Fiecare discurs al d-lui Bârseanu eră o adevărată sărbătoare culturală, care treziă ecouri în cele mai adormite conștiințe și în cele mai înstrăinate minți. Profesorul din Brașov, care a făcut educația superioară a atâtor generații de tineri, punându-și în lecțiile de pe catedră inima plină de iubire părintească și mintea bogată în cunoștințe, se urcase pe catedra de educator al neamului întreg, fermecând pe toți prin graiul său limpede și prin gândirea sa aleasă. La aceste adunări s'a mai impus prin firea d-sale distinsă, prevenitoare, prin tactul și cumpătul d-sale de om cult.

Prin aceste calități s'a făcut vrednic de scaunul de președinte al celei dintâi instituțiuni culturale a Românilor din această țară. Lumea imensă adunată la Blaj l-a ales cu însuflețire și cu desăvârșită încredere dându-și seama că pentru a inaugura activitatea din a doua jumătate de veac a „Asociațiunii“ printr'o muncă „sistematică și

conștientă“ se cere ca în fruntea ei să stee o personalitate înțelegătoare a problemelor noastre culturale și o putere de muncă, care să impună tuturor celor chemați să lucreze pentru răspândirea învățaturii în popor.

Acest post l-a silit pe d-l Bârseanu să părăsească Brașovul, cuibul copilăriei și bărbăției d-sale, și să vină la Sibiu. Știm că această mutare l-a costat multe jertfe, căci nu e ușor să te desparți de atmosfera familiară a unui oraș în care ai ajuns să treci peste 50 de ani și să te duci într'un mediu străin, unde în loc de odihna cuvenită te așteaptă poate o muncă și mai încordată și unde oamenii sunt mai capricioși, mai dificili. Cu toate aceste d-l Bârseanu n'a stat nici o clipă la îndoială să părăsească Brașovul. A venit la Sibiu nu din plăcere, ci ca să-și îndeplinească o datorie foarte grea, care i-a fost impusă de încrederea obștească. Și suntem încredințați, că însușirile cu cari l-a înzestrat Dumnezeu îl vor ajuta să împlinească așteptările tuturor.

Fie binevenit în mijlocul nostru.

Venus înaintea lui Paris.

Cu zeițele certate
 Judecată Paris ține
 Două-așteaptă hotărîrea,
 Mărul cui i se cuvine.
 La cuvânt ajunge-acuma
 Cea din spumă întrupată;
 Paris, ascultând-o, crede
 Că-i din târgul lui o fată.
 Câte-o vorbă desmierdată
 Spune Venus cam a lene
 Și din când în când și-arată
 Ochii de sub fine gene
 Și, șireată, iar i-ascunde
 Mai frumoși, mai mari s'apară
 Când în clipa următoare
 Vor zâmbi lui Paris iară.

Mai grăește, mai zâmbește,
 Știe ea ce gură place,
 Și cu sponca dela haină
 Printre vorbe se preface
 Că se joacă; iar din sponcă
 Haina alba se descheie
 Și un colț de piept, în grabă,
 Și-l ascunde o femeie.

Toate trei au fost zeițe
 Dar nu și femeii tustrele
 Ce-i o inimă 'nțelese
 Numai una dintre ele,
 Numai una înțelese
 Judecata pământească,
 Și aceea fu femeie
 Când a vrut să dobândească.

G. Rotică.

Ispas.

Din lemn de salcie făcea fluere pentru copii și din lemn de soc făcea flaute pentru păstori. Lucra toată săptămâna, iar Sâmbăta se ducea în târg și le vindea. Erau fluere albe, vârgate cu șerpi, flori și pasări. Cu un vârf de fier înroșit, Ispas zugrăvia fel-de-fel de chipuri pe lemnul fraged. Fluierile lui aveau glasul dulce, melodios.

Parcă pusese în ele toată tristeța sufletului său stingher. Copil sărac, se pomenise în lume orfan, crescut din mila lumii. Acum, că eră mare, se rușină să trăiască din cei dădeau alții și începuse să lucreze ce se pricepea și el. Făcea fluere și le vindea în târg, la început câte două-trei, mai târziu câte treizeci și patruzeci. Cumpărau păstori din toate părțile, să umple câmpiile cu glasul lor, cumpărau moșnegi, să cânte seara, la vatră. Toate pădurile fluerau acum, toate casele și toate stănele erau pline de glasul mângăietor, subțire, al flautelor lui Ispas. Părea că un stol de mierle și priveghitori căzuse din cer și se risipise prin munți și prin sate. Cine nu știa să cânte, se ruga de Ispas și Ispas îi arăta cum să sufle și cum să miște degetele. Mai târziu, când toate împrejurimile învășaseră să cânte și când văzu el singur ce frumos știe să facă chipuri, cu fierul înroșit, Ispas începuse să zugrăvească icoane și să le vândă pe la mănăstiri.

Tot umblând prin locuri sfinte, mireazma de tămâie și cuvintele din scriptură începură să-l farmece. S'ar fi făcut călugăr, dar nu se prea împacă el cu oamenii aceia grași, cari nu foloseau la nimica, și de cari spuneau sătenii că trăesc ca trântorii. Ispas ar fi vrut să facă ceva mai mult ca sfințiiile lor.

Într-o zi, trecând pe lângă o biserică veche, năruită, un gând mare îi umplu inima de bucurie. Ce-ar fi dacă s'ar apucă și el să facă o biserică?

Zile 'ntregi îl munci gândul acesta și fără să știe cum, într-o bună dimineață, Ispas se apucă de lucru. Cumpără un locșor lângă biserică cea veche și, din vremea care-i priosia, cea mai mare parte o câștigă lucrând. Se ducea în fiecare zi la târg și cumpăra

cele trebuincioase. Singur a săpat temelia, singur a înfipt cei dintâi stâlpi. A copt olanele singur, a cioplit stranele luni în șir, a adus lespezi din munte, a făcut catapi-teazma, a dat la strung sfeșnice de nuc, a dat la rândea masa cea sfântă, a zugrăvit icoanele și a umplut de sfinți pereții de lemn ai bisericii. Dar toate astea le-a făcut așa de 'ncet și-așa de greu!

Ani întregi a muncit Ispas, neajutat de nimeni, batjocorit de toți. Când eră vremea frumoasă, puneă olanele la soare; când plouă, zugrăvea chipurile sfinților; când viscolia, ședeă la vatră în bordeiul său, și cioplea spetezele stranelor. În nopțile lungi ale iernei a scris el, după o biblie împrumutată, Evanghelia cea mare a bisericii, însemnând cu literă roșie începutul fiecărui rând și a transcris psaltichia, tot cu roșu însemnând începutul fiecărui psalm.

Când fură gata toate, o mângăiere fără seamăn îi cuprinse sufletul.

Cei cari îl batjocoriră pân'atunci, se minunau acum și veneau la el să asculte învățătura Domnului. Veneau bătrâni și femei, din sate depărtate, să se lumineze. Ispas le spunea de vieța lui Isus Hristos, de pildele și suferințele lui, iar țărani ascultau pe gânduri și plecau de-acolo înseninați, cu sufletul mai bun. Numai călugării dela mănăstirea învecinată nu voiau s'audă de predicile lui Ispas. Nici unul însă nu venea să-l asculte ce frumos vorbește oamenilor, cum îi îndeamnă să fie buni și iertători, cum sfătuește pe fiecare și cum ajută pe cei nevoiași. Îl bârfeau fără nici o dreptate; sfătuiău pe oameni să nu se mai ducă la el și căutau să-i facă alte neajunsuri, și mai mari.

Dar lui Ispas nu-i pasă de toate astea. Liniștit slujea dimineața, când omul trebuie să-și ridice privirile spre Dumnezeu, ca să-l ajute în ziua aceea, slujea și seara, când trebuie să ne rugăm tatălui nostru din ceruri, să ne dea somn liniștit. Se ruga în bisericuța săracă, unde nici policandre nu străluceau și nici cădelnițe de argint nu fumegau. Ispas își făcea datoria cum și-or fi

făcut-o cei dintâi creștini: fără mult alaiu, fără podoabe. Căci potirele de aur, candelile și cădelnițele de argint, crucile cu pietre nestemate, molitfelnicile țesute 'n fir și toate lucrurile strălucitoare, umbresc cuvântul Domnului. Iar în biserica lui Ispas, numai cuvântul Domnului strălucia. Nici cântece frumoase, asemeni arhanghelilor nu erau în biserica nouă. Căci în glasurile felurite, melodioase ale ceterelor de cântăreți, cuvintele nu se deslușesc și înțelepciunea lor răsună în pustiu. Acolo Ispas slujiă în haine negre, lungi și aspre, cetia evanghelia cu glas răspicat, bătrânesc, și învățătura lui intră — neștirbită — în urechile și 'n sufletele oamenilor. N'avea nici dascăli, nici paracliseri, căci socotia răspunsurile lor de prisos. În fiecare zi cetia el o nouă parabolă și-o tălmăciă, cântă psalmi și-i tălmăciă. Preoții din alte părți spuneau de el că e eretic, că nu slujește după rânduiala canoanelor, că nimeni nu l-a hirotonisit pe dânsul și că-l așteaptă osânda cea de veci. Ispas își făcea semnul crucii, se minună că oamenii aceia nu-și văd de treabă și credeă că Domnul e mulțumit de chipul cum își înțelege el menirea. Dar iată că într'o zi, o pădure se aprinse pe vârful unui

munte; după aceea, se deslănțu furtuna cu fulgere și tunete cumplite.

Trăznetul căzû pe biserica cea de lemn și-o aprinse. În câteva clipe se alese praf și cenușă din toată truda lui de-o vieață. Smerit, Ispas plecă fruntea și zise:

— Se vede că lui Dumnezeu nu i-a plăcut fapta mea și mă pedepsește. „Facă-se voia lui! Cine știe... Poate că rostul meu pe lume eră să fac ca și ceilalți frați întru Domnul, să nu stric rânduiala vechiă...”

Își cerû iertare dela sfinții călugări ai mănăstirei vecine și-i rugă să-l primească printre dâșii. Ei se bucurară foarte de pocăința rătăcitului și-l puseră în rândul lor. Acolo trăi Ispas vieață îndelungată, fără să facă nimic — ca și ceilalți călugări. Trăi vieața umilită și tihnită a mănăstirei și muri, ca și ceilalți, necunoscut de nimeni, împăcat la gândul că și-a făcut adevărata datorie și mulțumit că erezia din trecutul său a fost nimicită cu desăvârșire, prin focul cel dumnezeesc. Pe urma lui, însă, au rămas fluerile de soc, făcute în tinereță, fluerile cu glas melodios, cari mai cântă și azi, umplând toate pădurile și munții de slava numelui său...

Victor Eftimiu.

Strofe pentru amurg.

Ce ospăț întins se ține
Printre negrele stușiuri
De s'aud nenumărate
Cupe, cum își sparg cristalul
Când cad una câte una
Și se spulber pe pietrișuri?...
Nu-i decât izvorul singur
Zbuciumat, ce-și poartă valul.

Oare-un nai ascuns sub frunze
Cânt' o doin' atât de dulce
De suspină lung pădurea
Cu-a ei șoapte asurzite?
E o ramură pe care
Au venit ca să se culce
Liniștite-un șir de pasări
Ce-acum cântă adormite...

Soarele își schimbă banul
Cel de aur, pe aramă
Înmulțit' a umbrei sure. —
Însă Noaptea ce veghiază
Răvnitoare-și ia pumnalul
Ce și-l ascundeă 'n năframă.
Și 'njunghind bogatul soare
Zările le 'nsângerează.

Alice Călugăru.

Dr. Vasile Suci.

Viceprezident al Astrei a fost ales la adunarea generală din Blaj d-l canonic Dr. Vasile Suci.

D-l Dr. Vasile Suci este cunoscut ca unul dintre cei dintâi predicatori bisericesti, ca cel mai erudit autor de cărți dogmatice, ca un polemist de cea mai intransigentă convingere creștinească, și ca un spirit disciplinat. Este cunoscut în fața multora și ca un sincer și desinteresat aderent al unirei bisericilor răsăritene și apusene, și anul trecut s'a înfățișat și la congresul internațional din Wellehraed, pentru a-și manifesta acolo convingerile în acea-

stă direcție. Mai puțini, — dar acești puțini cu o atât mai scumpă apreciere, — îl cunosc ca pe un escelent gospodar, care în scurtă vreme a curățit internatul de băieți, încredințat conducerii sale, de toate datoriile ce îl apăsau, și a pus în rând finanțele internatului în așa chip, încât acest internat e model, în ce privește masa și îngrijirea ce primesc băieții. Un extraordinar simț de drep-

tate, lipsit de orice patimă, o blândeță și iubire părintească, împreunate cu cel mai real simț al vieții practice, al economiilor

naționale și al măririi izvoarelor de venit — l-au făcut să se distingă în postul ce ocupă și acum, pe lângă toate grelele îndatoriri ale canoniciei.

Aceste calități au îndemnat consistorul din Blaj, ca deodată cu numirea dânsului de canonic să-i încredințeze dânsului administrarea mai multor fonduri și a averi fundamentale.

Aceste neprețuite însușiri le va dovedi dânsul de sigur, și la conducerea Asociațiunii, pe care este chemat s'o

Dr. Vasile Suci.

împărțească cu domnul A. Bârseanu.

Blăjenii și cei ce sunt mai inițiați în chestiile mitropoliei de Alba-Iulia și Făgăraș spun că d-l Vasile Suci este cel mai vrednic urmaș al lui Bunea. Să dea D-zeu să auzim vorbind așa pe toți Românii de bine.

S'a născut în Copăcel, Țara Oltului, la 13 Ianuarie 1873, din părinți țărani. A terminat liceul în Blaj, trecând examenul de

maturitate la 1892. În acest an a fost trimis la Roma în colegiul St. Atanasiu. Aici la „Propaganda Fide“, care ne-a dat atâția bărbați ilustrii nouă Românilor, a luat doctoratul în filozofie și teologie. A fost hirotonit tot în Roma la 1895. Întors la Blaj a fost numit profesor de dogmatică la facultatea de teologie și la 1900 prefect de studii în seminarul aceleiaș facultăți. La liceu propunea tot din aceeaș vreme dogmatica. Mai târziu a fost trecut ca rector la seminarul vancean al junimeii dela gimnaz, iar după trecerea la celea veșnice a regretatului Dr Aug. Bunea, a fost ales canonic.

A redactat o vreme „Unirea“. A scris următoarele cărți de știință teologică:

1. Hipnotism și Spiritism. Blaj, 1906.
2. Teologia dogmatică fundamentală, volum I, Blaj, 1907.
3. Teologia dogmatică fundamentală, volum II, Blaj, 1907.
4. Teologia dogmatică specială, vol. I. Blaj, 1908.
5. Teologia dogmatică specială, vol. II. Blaj, 1908.
6. Raportul dintre Religie, Știință și Filozofie. Blaj și Vălenii de munte, 1910.

Hoțu.

— Poveste. —

Ci că de mult a fost odată, unde a fi fost, un câne cu părul roșcat, de-i strigau oamenii: Hoțule!

Și cânele n'avea altă treabă, nici pe atunci, decât să fie cuiva slugă bună și credincioasă în toată vremea.

Stăpânul Hoțului se nimerise un creștin fără socoteală și fără spor la lucru, că eră băutor, să-l cauți. Lui nu-i ardea de copii, de nevastă, de sărăcia lor, ci-i ardea de sticluța cu belșug de rachiu.

Căscioara de bârne, zestrea femeii, eră, nu-i vorbă, loc bunșor de scut; dar eră și de pacoste multă pe căseni și pe câne. Măncarea pică subțirică, ocară curgea cu grosul; iar din bătaia bogată își luă partea cuvenită și Hoțu săracu.

Flămând și sburătărit a răbdat și a răbdat, — cât poate răbdă un câne. Și dacă nu s'a prăpădit el, dobitocul, e că mai de grabă s'a sfârșit poruncitorul său: într'o noapte posomorită, cu ploaie mărunță, când omul setos se legănă în jos pe treptele putregăioase ale cărciumei din sat, l-a suflat moartea, cum suflă vântul luminarea scoasă 'n prag.

Hoțu a urlat urât două nopți împrejurul casei. În dimineața a treia, când stă sfrijit la porțița de nuiele, niște băeți l-au zărit și l-au gonit cu pietri până departe. Chelălăind a trecut Hoțu pe hotar de sat, a cu-

treerat întinderea câmpului verde, doar să-și mai ușureze durerile de câne necăjit și fără noroc.

O ciocârlie se lăsă din văzduh, drept lângă el, și-i grăi îndurerată:

„Hoțule, cu părul roșcat! Dar rău ești jerpelit!

— Rău, drăguță.

— Pot să-ți număr costițele toate.

— Poți, dacă-i știi numără.

— Și, pe șale, pare că ești pleș...

— Pleș.

— Dar, de ce?

— De apă?

— Astă iarnă m'a turnat cineva cu apă, și apa eră cam fierbinte...

— Auzi! Te-a opărit?...

— M'a opărit.

— Bun stăpân ai, Hoțule!

— N'am stăpân, dragă!

— Tu ești fără stăpân? Tu?

— Eu.

— Nu se poate!

— Ba se prea poate!

— Cum?

— Grijitorul meu, săracul, (Hoțu începă să urle), s'a dus... L-au îngropat, ieri.

Ciocârlia moțată răspunse a batjocură:

„Și tu, dacă l-ai pierdut, mai urli?... Sărman frățior! Nu pricepi, că de ți-ar trăi bunătatea

Expoziția din Blaj: Secția școlară.

de grijitor, ca mâne, în șanț, lângă drum te-ai sfârși. În șanț!

— Și socotești, soro, c'o să mă sfârșesc în alt loc?

— Ba! nici de cum! Tu slugă ai fost, slugă rămâi și slugă mori. Te lipești de stăpânul bun, ca de cel nebun. Vai și amar, Hoțule, te văd mare, ești croit bine la făptură; dar, uite... să nu-ți fie cu supărare, dacă-ți spun fără ocolire...

— Spune!

scorbura ta de stejar, acolo ești și tu stăpân deplin... Vrei?"

Hoțu sta nedumerit:

„Aș vrea; dar să-mi arăți întâi, ce ispravă poruncești să fac?... Altfel... nu știu“.

Moșata a răspuns:

„Vezi, eu de poruncit nu-ți poruncesc nimic; ci te-oi ruga să-mi faci o ispravă de frate.“

— Ce ispravă, soro?

— Pentru tine ușoară.

— Fac bucuros tot!

— Ascultă. Am niște pui golășei, frumușei și neastâmpărați... Vulpea, vecina mea, le cam face cu ochiul, ca să-i înșele și prăpădească. Mi-i frică de afurisita, că o să pățesc ca și anul trecut; și are să mi-i ducă și pe ăștia. Și să-i vezi, cât sunt de isteți, de drăgălași și de drăcușori!... P'aceștia, Hoțule, să nu mi-i lași! Înțelegi?

— Grija mea!“

Porniră prin câmpia cu iarbă deasă și flori mărunte. Și eră tot mai frumos.

Cum mergeau așa, în fața lor, nu departe pe cărarea netedă, se apropiă o femeie

Expoziția din Blaj: Secția istorică culturală.

cu pas cumpănit, purtând pe cap o oală zdravănă.

„Ssst, Hoțule. Vezi femeia cu oala ?

— Văd.

— Caută iute, să ieși la spatele ei și ține-te de urmă“.

Hoțu făcu ce i s'a spus.

Femeia tinerică ducea de mâncare lucrătorilor la livada din deal. Moțata sbură odată în sus și se lăsă ca o săgeată în mijlocul cărărușii. Nevestica eră de tot aproape, și mai că putea pune mâna pe ciocârlia cu pașii mărunței.

„Stai tu, puiule; dacă nu poți sbură, am să te prind, să te leg d'un picior cu sfornică; și te duc acasă, să fii lui Ionică jucărie“...

Și, nici una nici două, apucă încet oala, o ia de pe cap, ținându-o bine de toarte, și cu ștergar și cu tot o așează la o parte în iarbă. Și haid' după ciocârlie...

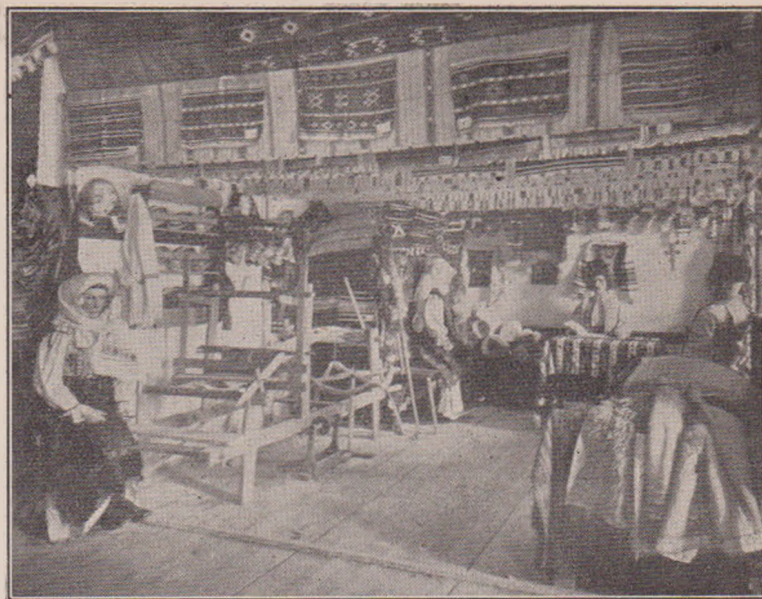
Paserea lunecă înainte cu piciorușele sprintene, femeia desculță tot mai departe, mai departe. Ciocârlia ciripiă și fugi, nevestica râdea să s'omoare: își petrecea ca la comédie.

Obosită de întrecere, nevasta dela o vreme a lăsat ciocârlie, răs și tot, să se odihnească o clipă... Când își aduse aminte de omul ei flămând la coasă, se ridică și se întoarse în grabă la lucrurile lăsate în iarbă. Încolăci ștergarul pe cap, prinse oala de toarte, — mare minune! cât eră de ușoară. Se uită înlăuntru... Ce să fie? Oala eră ca spălată. Își făcu nevestica o cruce și scuiă de treiori în sân...

„Astai-i făcătură!“ grăi ea speriată, sparse oala goală și se întoarse în sat.

Ciocârlia întâlni pe tovarăș:

„Ce-i?

Expoziția din Blaj: Industria țărănească.

— Să-i fie de pomamă!“ zise Hoțu.

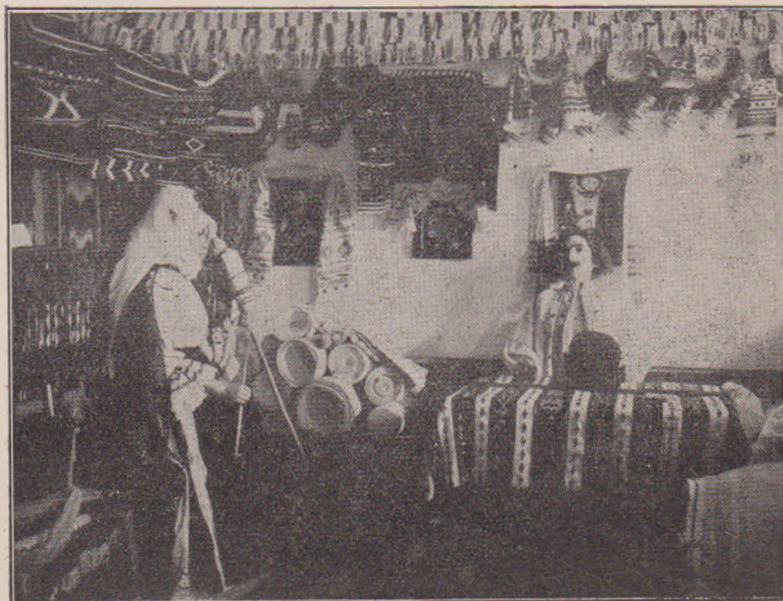
„Ce bucate erau în oală?

— De toate! Ca la masă de boieri: Mămăligă, zamă de varză, costițe de purcel“...

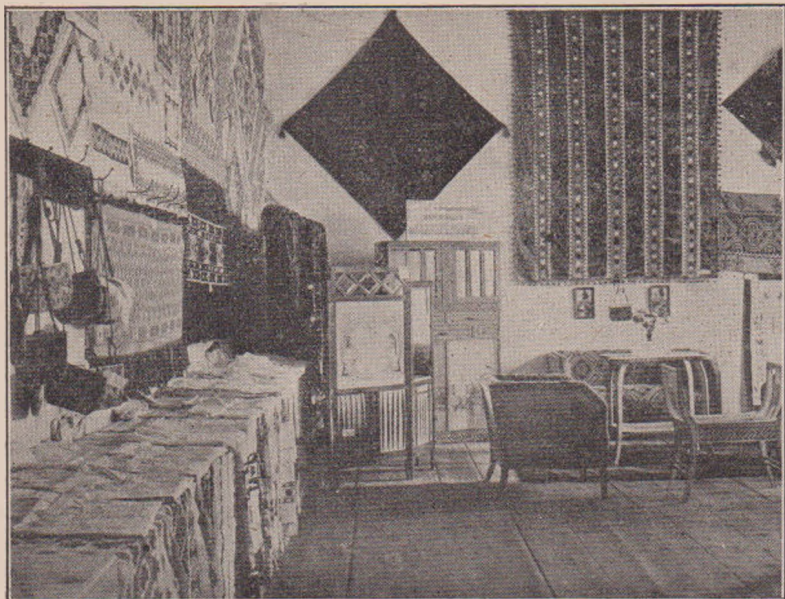
Hoțu atunci prinse puteri ca nealțădată.

Și sosiră acasă.

Ciocârlia își văzu de copilași. — Cânele se tolăni pe mușchiul de lângă scorbura lui

Expoziția din Blaj: Casă de pe Săcaș.

Expoziția Doamnelor și Domnișoarelor din Blaj.

Cătră seară mai stătură de vorbă; ș'apoi în amurg, când dihaniile se gătesc de vânătoare, Hoțu se scutură și el gata de pândă...

Abiă începură a licuri câteva stele pe cer, și iată, din vizuină, se ivi cucoana pădurii!

Cu pașii de sărbătoare și cu coada 'n vânt, vulpea se îndreptă spre sat, ca miloasă cum e, să întrebe vreo găină, ceva, de sănătate.

În două clipe, Hoțu sări în picioare, codana

Și jupâneasa, pornită cum eră, își întinse tot mai tare pustia de coadă, până la gura vizunii... Hoțu deodată o înhăță, zmânci vârtos, și omorî vulpea pe locul acela.

Ș'apoi s'a făcut noapte de tot.

A doua zi cănele povesti ciocârliei ce a pățit cu cocoana pădurii.

Plângea de fericire păsărica și nu-și găsiă locul pe crengi; se ridică spre cer și iarăș se 'nvârțiă în jurul cuibului cu pușori, și nu știă cum să mulțumească pentru fapta Hoțului. Și-i zise:

„Ți-o fi foame, drag frățior“.

Cănele răspuse:

„Nu mi-e foame...“

— Dar totuși, n'ai mâncă ceva?

— Ei! Dacă tocmai vrei, mai c'aș mâncă...“

— Am să-ți câștig un lucru bun. Vin' cu mine, să vezi!“

Apucară în sus și merseră tot prin inimă de pădure. Și, cum se strecorau în codru, la un vârf pietros, brazii se rărîră. Călătorii se opriră

Expoziția din Blaj: Secția silviculturii și agriculturii.

puțin. Moțata se roți în văzduh; pe potecă, zări un cioban, călare pe măgar, și cu toporul pe umăr.

„Ciobanul tinerel, zise ciocârlia, — lăsându-se din s bor — și-a luat toporul, că e om cu rând și cu stare bună, și se teme de răutatea lumii. Să-l așteptăm!“

Călărețul din spatele măgarului se trezi cu ciocârlia mereu în preajma căciulii cu fundul lat. Dete cu mâna. Paserea sbâr! Dar curând iarăș sosi împletindu-se pe lângă urechile măgarului.

„Asta-i sburătoarea necuratului! Dar nu mă tem... Ian așteaptă! Să-ți arăt eu!“

Se năcăji ciobănelul. De ciudă mare abiă așteptă să se mai apropie pasărea odată: atunci smulse toporul de pe umăr, îl trânti nainte; — și nimeri în capul urechiatului.

Amândoi, cioban și măgar, se răsturnară pe povârniș... Călărețul se zmâci și se cățără cum putu, iar măgarul trecu frumos de-a dura cătră fundul văii...

„Am făcut-o bună!... Să se bucure câinii, ciorile și dihaniile!“

Expoziția din Blaj: Secția silviculturii și agriculturii.

Ciocârlia se înălță spre cer. Și omul porni singur.

Hoțu nu eră departe. Îi flueră păgubașul: „Na, cuțule, na!... Uite-e-e! ce câneluș voinic!“

Cânele, dând din coadă, se gudură după obicei, linse degetele care-l neteziră și se luă sărind după cioban.

Hoțu iarăș eră mulțumit și vesel, c'avea pe cineva cui să-și închine vieța și credința.

E. Hodoș.

Intr'o seară de toamnă.¹⁾

Mihai Iorgovan stă la masă, cu capul răzimat într'o mână, gânditor. Eră tras la față și cu părul în neorânduială, revărsat în două șuvițe mari până deasupra sprâncenelor. Plecat pe hârtia de dinainte-i, scria unui vechiu prieten pe care nu-l văzuse de câțiva ani, povestindu-i întâmplarea ce făcuse să se vorbească atât de mult de dânsul în tot orașul:

¹⁾ Ziarele ne-au adus știrea că tânărul scriitor A. Popovici-Bănățeanu, originar din Banat, s'a stins mai zilele trecute într'un sanatoriu de tuberculoși din București. L-am cunoscut și noi în treacăt, acum un an, într'o cafenea din capitală, în atmosfera aceea de fum și de visuri, ce imprejmue mesele tinerilor trubaduri ai frumosului. Eră o ființă plăpândă, cu fața de paloarea frunzelor ofilite și cu niște ochi mari, melancolici, în

Iubite Andrei,

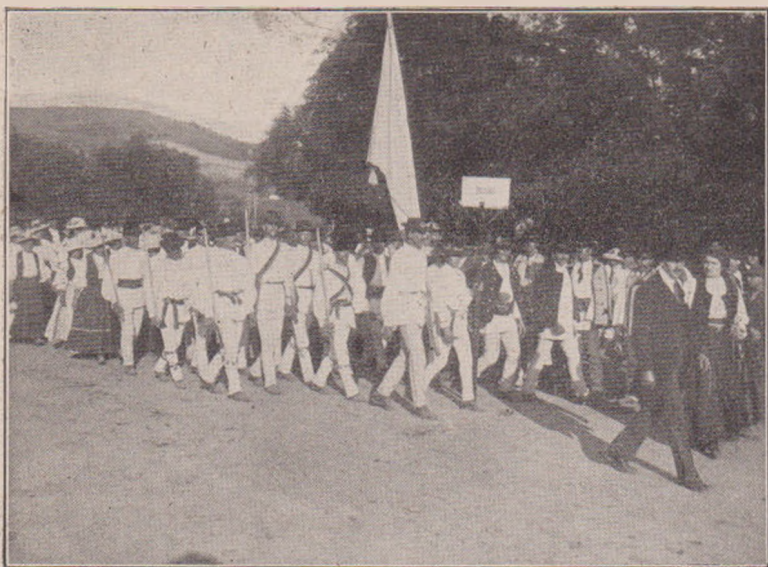
În sfârșit astăzi, după o șovăire de două zile în care nu mă simțeam încă destul de bine, mă hotăresc să-ți răspund la scrisoarea ce mi-ai trimis, descriindu-ți „aventura“ — cum o numești tu — „cazul curios“, cum îi zic cu un fel de răutate prostească pe-aici, al cărui „erou“ am fost eu, și care a dat prilej de vorbă la atâția dintre cetățenii de ambe-sexe, cunoscuți și necunoscuți, ai acestui orașel.

cari puteai ceti durerea unui suflet ce-i osândit să se stingă făr' de vreme.

Din încercările lui literare au apărut câteva și în revista noastră. Toate sunt triste ca inșaș vieța lui. Publicăm în amintirea acestui suflet delicat o bucată pe care ne-a trimis-o mai demult.

Red.

2*

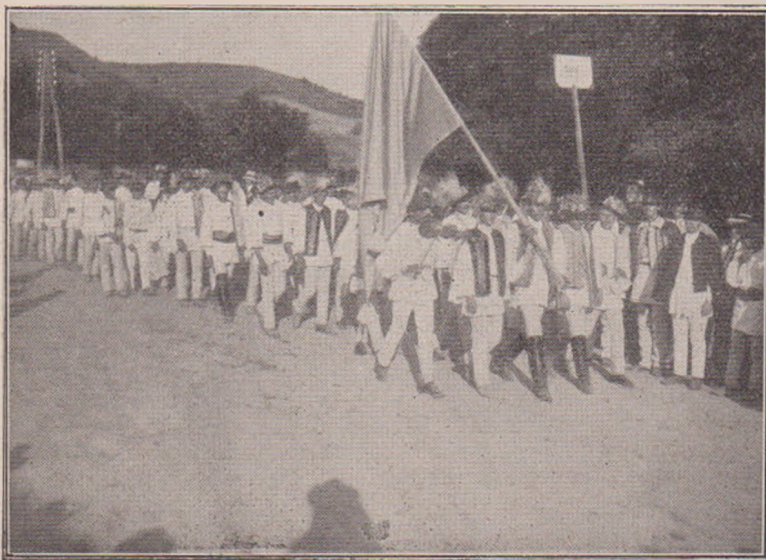

Conductul etnografic: Mihălțenii.

Întâmplarea, după cum vei vedea și tu, e — socot — foarte puțin „curioasă“, mai ales pentru tine care îmi cunoști atât de bine firea și apucăturile. Pe-aici, tuturor cărora mă 'ntrebă de dânsa, le spun în felurite chipuri, căutând să răsluiesc cât mai mult din adevărul asupra acestui „caz“. Ție însă n'am pentru ce să-ți ascund nimica. Ba încă voiui căută să-ți fac cunoscute despre mine unele lucruri pe cari, fără 'ndoială nu le vei fi știind, dată fiind depărtarea ce ne-a înstrăinat și vremea îndelungată de când nu ne-am mai văzut.

Iată dar povestea întâmplărei despre care mă rogi să-ți scriu și despre care ceva-ceva pare că știi și tu:

Eram bolnav în pat de câteva zile, — bolnav, însă

Conductul etnografic: Sâncelenii.

nu atât trupește cât mai ales sufletește, — un fel de toropeală nervoasă al cărei început precedea din ziua venirii mele în acest orașel (sunt astăzi două săptămâni) în care am fost mutat după dorința mea, ca funcționar al unui așezământ de credit. După trecere de patru ani, mă găsesc în sfârșit iarăși în casele părintești în mijlocul celor mei. Buimăcit de sgomotul capitalei și cu nervii sdruncinați, în prada unei plictiseli bolnăvicioase căutam de multă vreme liniște, pentru care însetoșat, m'am hotărât să mă întorc în orașul meu de baștină... De doi ani sunt înșurat. Nevastă-mea e o femeie blajină, cu oarecare cultură și cu multă judecată — lucrărilor la femei. Avem și un copil — o fetiță de-asemenea bolnăvicioasă, și care, după spusele doctorului, n'are să trăiască mult...

Cum spun: eram bolnav, în prada unei cumplite lipse de dispoziție. Eram ursuz, nemulțumit de tot ce vedeam și auzeam în jurul meu. În ziua aceea chiar oprisem pe-ai casei de a intra în odaia mea, rugându-i mai ales să aibă grijă ca să n'ajungă până la mine țipetele fetiței: — nu pot suferi cu nici un chip scâncetele copiilor mici. Eră o zi noroasă, tristă — de-o tristeță dulce — o adevărată zi de început de Octombrie. Pe ulița îngustă, curată, din care vedeam o bună parte stând culcat în pat, trece rar câte-un drumeț, copii de școală, — încă mai rar câte-un car, apoi nimeni, nimic; — se făcea liniște — o liniște care-mi priia atât de mult, și care-mi da un fel de neastâmpăr — ceva care mă făcea să cad pe gânduri, să visez. După amiaza, ca în totdeauna când am prilejul să pot fi singur, inseninat pe nesimțite de pacea ce plutiă în jurul meu, mă dădusem la „dulci nimicuri“ — cum le numește poetul: — răsfoisem cărți, ziare vechi; pusese în rame eu singur, chipurile lui Beethoven și Lenau; răscolisem multă vreme prin sertare unele scrisori; atacasem la pian începutul melancolicului „Impromptu“ de Schubert... În odaie stăpâniă o tăcere nespuse de dulce, încălzită de dogoarea molcomă, abia simțită, a sobei. Prin perdelele groase, pătrundeă înăuntru o lumină slabă cenușie, ce se răriă cu atât mai mult cu cât se depărta de ferești, lăsând colțurile odăii într'un fel de umbră subțire, prietenoasă, odihnitoare. După un timp, sub un fel de beție a simțurilor, am luat pe Eminescu;

m'am întins cam obosit în pat, și deschizând cartea la întâmplare am început să cetesc poezia „Floare-albastră”. . . Nu știu să fi fost mișcat cândva mai mult de tristețea duioasă a versurilor acestora, ca în clipele acelea. Când am ajuns la strofa din urmă:

Și te-ai dus dulce minune,
Și-a murit iubirea noastră,
Floare-albastră! floare-albastră!
Totuși este trist în lume.

— am simțit cum îmi năvălesc lacrimile în ochi și o greutate uriașă mi-a înăbușit răsuflarea. M'am ridicat din pat cu privirea rătăcită și-am rămas așa mult-mult cu uitătura 'n gol. M'am culcat apoi din nou, cu mâinile împreunate sub cap, cu cartea alături, șoptind aiurit sfârșitul poeziei ce-mi stăruia neconținut în minte:

... Floare-albastră! floare-albastră,
Totuși este trist în lume.

Un nod dureros îmi apăsă gât-lejul; — plânsul mă podidiă. Cu un glas care parcă nu mai eră al meu, îngânam mereu, ușor printre suspine: . . . „Floare-albastră! floare-albastră” . . . — și lacrimi fierbinți, nestăvilițe de nimic îmi curgeau în șiroaie pe obraji. De ce plângeam? Nu știu.

Târziu, când becul electric și-a aprins lumina roșie în stradă, ceva melodos mi-a venit în urechi din depărtare, de pe ulițele învecinate. Seara se coboră mohorită pe împrejurimi. Din când în când prin oțătarii dela poartă treceau oftări prelungi clătinând ușor în adierele vântului, pământurile cenușii, uscate, atârinate de crengi. Cerul era leșios, posomorit, apăsător. O clipă a trecut ca un svon grozav de primejdie, sgomotul unei trăsuri pe caldarâmul uliței, și s'a prăpădit pe nesimțite în depărtare. S'a făcut apoi iar liniște, în care auzeam acum lămurit sunetele melodioase ce tremurau aiurea, în văzduhul amorțit al serei aceleia de toamnă. M'am apropiat de fereastră, și-am început să ascult, dar n'am putut prinde nimic cu urechea. După un răstimp, am auzit aproape — aproape de tot, plânsetul unei caterinci, suspinând trăgănat, nespuse de trist și plângător, o romanță de rând — romanța atât de cunoscută:

„Tu ești aceeaș ca și atuncea
Când ne plimbam pe sub stejari . . .”

O romanță de rând, cântată de o caterincă, pe-o stradă pustie de orașel de provincie, într'un amurg mohorît de toamnă! . . . Și notele cântecului se răseleau tremurătoare, spulberate de vântul ce se ntefia mereu, în văzduhul din ce în ce mai întunecat, mai posomorit, mai chinuit. Am stat așa multă vreme pironit locului lângă fereastră, ascultând oftările ca-

terincei. Mi-am adus apoi aminte de-o seară de toamnă, în care am auzit cântecul acesta, de mult . . .; mi-a răsărit atunci deodată în minte un chip zimbitor de fecioară, și-am început să plâng cu hohote . . . O, chipul ei! . . . Pare că-l văd: un trup înalt, svelt și cărnos; o față cu obraji rumeni, cu buzele rumene; cu ochii negrii, cu sprâncenele negre, cu părul negru, — o față sglobie, cu răsul sgomotos, clocotitor — o lucrătoare într'un atelier de „mode”, — cea dintâi dragoste a mea, răsărită într'un amurg de primăvară, și apusă prin plecarea mea, într'o după-miază de toamnă, în liniștea orașelului acestuia. De ce-am uitat-o? Cum am putut să-i nesocotesc iubirea? Cum de s'a stins dragostea aceasta, fără să fi lăsat măcar o urmă, ceva care să-i sfințească amintirea de-alungul vremii ce ne îmbătrânește trupurile, ne pustiește atât

Serbările din Blaj: Petrecerea țărănească.

de repede sufletul și ne îngroapă în bezna de veci a mormântului ei? . . . Doamne! . . . Cât de fericiți sunt poezii! Ei singurii au puțința să-și ferească iubirea de atingerile profanatoare ale timpului, făcându-o să trăiască deapănarea în versurile lor. Dar noi! — noi muritorii de rând! Iubirile noastre răsar și se stâng apoi neștiute de nimeni, se pierd tăcute în haosul nesfârșit al vremii. Numele iubitelor noastre rămân vecinic necunoscute — pier odată cu dânselc, și cenușa uitării se așterne grea și rece peste tot ce-au însemnat ele în viață, peste tot ce-au simțit — peste tot ce am simțit o clipă alături de dânselc, — peste tot . . . peste tot . . .

Nu știu de ce, gândind astfel, m'am pomenit îngânând cu glasul inecat de suspine: „Floare-albastră! floare-albastră” . . . Și iarăși am pornit pe plâns. Am început apoi să caut într'un sertar tănuț; am scos dintr'ansul o fotografie, și deodată m'am aruncat în pat cu capul între perne sărutând și strângând la piept cu patimă portretul ființei iubite, plângând cu hohote, nestingherit de nimeni, în liniștea odăii întunecate.

*

Afară cântecul caterincei tot mai stăruia în depărtare, de-abia auzit, ca o părere, pierzându-se pe nesimțite în noaptea ulițelor pustii. Lângă poartă oțătarii oftau mereu prelung, înfiorător de trist, clătănându-și cu un fâșăit uscat pământurile cenușii în adierile reci ale vântului.

După un timp, sub un îmbold puternic, m'am ridicat deodată din pat; m'am îmbrăcat în grabă; am eșit pe furiș din casă și am pornit în goană dealungul ulițelor din împrejurime. Pe când alergam înainte, cineva m'a oprit în drum pironindu-se drept în fața mea cu mâna întinsă.

— Bună-seara, dragă; ce faci?...

— Mulțumesc...; — și-am prins de nou să fug. Nu știu cine-o fi fost. Am băgat însă de seamă, deabiă atunci, că eram cu fotografia în mână și că mă îmbrăcasem rău: eram în papuci, cu scufia de noapte în cap și fără vestă.

Târziu de tot, într'o mahala depărtată cu casele mici și albe, cu felinarele electrice rare, m'am oprit dinaintea unei căsuțe cu curtea largă împresurată de pomi desfrunziți — aceeaș căsuță pe lângă care am trecut de atâteaori, cândva, de mult, și 'n preajma căreia am petrecut atâtea clipe de adevărată fericire — casa ei...

Ulița mahalalei eră pustie, întunecoasă; iar vântul mereu crescând, se vâetă înfiorător, vind prelung printre sârmele de telegraf, prin pomii despodobiți

din ogrăzi, stărnind pe drum vârtejuri de frunze uscate, sub apăsarea tristeței coplesitoare a văzduhului. Nu voiu uită niciodată priveliștea mahalalei aceleia, așa cum am văzut-o în noaptea aceea de toamnă.

Într'un târziu, — tiptil, ca un făcător de rele, m'am apropiat de fereastra dela drum a căsuței și-am început să privesc innăuntru. N'am zărit pe nimeni. M'am îndreptat apoi tremurând către fereastra odăii de-alături, unde auzeam tresăriri de glasuri omenești, și m'am urcat pe zid, acățându-mă cu mâinile amândouă de figurile din jurul cercevelor. O clipă am văzut lângă masă ființa ei, aproape aceeaș ca și mai 'nainte: sveltă, rumenă, zâmbitoare, mângâind căpușorul bălai al unui copil vioi; am văzut apoi chipul unui bărbat spătos, sărulând pătimaș, aplecat deasupra leagănului, un copil mai mic; mi-au venit în minte ca'n licărirea unui fulger, chipurile ofilite ale nevastei și fetiței mele, și sguduit deodată de ceva nespuse de dureros, de-o putere nimicitoare mult mai tare decât ființa mea, — mâinile mi-au alunecat de pe ornamentele de sub degete și m'am prăbușit jos...

A doua zi m'am pomenit acasă, în pat, inconjurat de toți ai mei și de doctor. Nevastă-mea, pe-un fotoliu lângă fereastră, plângea...

Iată dar, dragă prietino, întâmplarea ce a făcut să se vorbească câtva de mine pe-aici și aiurea.

Al tău Mihai.

A. Popovici-Bănățeanu.

Cronică.

Asociațiunea în Maramurăș. Am accentuat în reperițele rânduri că instituțiunea noastră culturală numai atunci va putea desfășura o muncă sistematică și conștientă, când va reuși să organizeze în despărțăminte active întreg teritoriul locuit de Românii din Ungaria. Toate satele trebuie să devină niște celule vii în rețeaua de organizație a Asociațiunii, lucrând toate din răputeri pentru răspândirea culturii în popor. Gândindu-mă la acest plan de organizație, dela venirea mea la Asociațiune am stăruit neconștient să se dismembreze despărțămintele prea vaste, reducându-și teritoriul de activitate la cel mult 25-30 de comune. Și constat cu bucurie că numărul despărțămintelor, în cei 5 ani din urmă, a și crescut dela 49 la 60. Rezultatul obținut e, însă, prea neînsemnat. În multe părți stăruințele comitetului central n'au avut nici un efect. Sunt oameni, cari mai cred și acuma că noi trebuie să impunem Ungurilor prin serbări și prin alaiu. Acești oameni sunt conștienți că, ținând în fiecare an câte o adunare cercuală a despărțământului, și-au împlinit datoria față de cultura națională ocrotită de Asociațiune. Ei uită că adevărata muncă culturală se face prin contactul continuu cu poporul, prin trezirea conștiințelor cu ajutorul prelegerilor populare și prin convorbiri particulare. Fără să ne

treacă prin minte a tăgădui influința binefăcătoare și importanța adunărilor de orice fel — ne gândim și la cele politice, — noi credem că atunci când ele n'au la bază o muncă intensivă și continuă, nu lasă decât urme trecătoare în sufletele țaranilor. Prin ele se cultivă numai insuflețirea, care nu este suficientă pentru a ajuta evoluția unui popor. De aceea cred că și înaintăm așa de greu pe toate terenurile. Va trebui, deci, să ne schimbăm concepțiile privitoare la datoria noastră de conducători ai poporului, subordonând sentimentele muncii raționale și sistematice, dacă voim să dobândim rezultate durabile și dacă voim să clădim o temelie statornică solidarității noastre naționale. Cum se pot dobândi aceste rezultate prin organizarea economică, culturală și politică a țărânimii noastre, am arătat-o altădată. Ceeace mă preocupă pe mine în primul rând a fost organizarea culturală în cadrele Asociațiunii. M'am hotărât deci să iau parte la înființarea noilor despărțăminte, ca să mă conving de felul cum își înțeleg conducătorii noștri chemarea și să cunosc împrejurările din diferite ținuturi. La 17 Iulie a.c. am condus prima adunare de constituire, a despărțământului Hunedoara, pe care am convocat-o din încredințarea comitetului central la dorința fruntașilor din acest oraș. Rezultatul a fost splendid: s'a

incasat dela membri noi două mii de cor. Iniințarea despărțământului n'a mers, însă, neted. Frunțașii din Deva, în loc să se indigneze că despărțământul lor, căruia aparține și teritoriul din jurul orașului Hunedoara, n'a desfășurat nici o activitate dela 1908 până la 1911, s'au supărat că împărăția despărțământului, Deva se știrbește prin iniințarea noului despărțământ. Am constatat deci cu durere că unii frunțași jertfesc formelor goale și seci ținta adevărată a misiunii lor culturale. — Mai amintesc că în Hunedoara am găsit o organizație de bresle de prin veacul al XVI-lea, a căror trecut îl voi studia când voi avea răgaz. Am mai constatat că populația din oraș și împrejurimi e foarte puternică și dornică de cultură. Numai oameni să se găsească, cari să o cultive. Am admirat binefacerile băncii „Agricola“, condusă de d-l Vasile C. Osvadă, unul dintre cei mai harnici și mai buni economiști ce-i avem. Despre toate aceste voi vorbi mai pe larg altădată.

A doua adunare de constituire am ținut-o în Vișeu Maramurașului, la 20 August a. c. Cine vrea să vadă ce rezultate are prietinia Românilor cu Ungurii — să meargă în Maramuraș. Întreaga cultură sufletească a cărturarimii de aici e maghiarizată. Aproape toți gândesc și vorbesc ungurește. Habar n'au de cultura românească. În familiile lor limba de conversație e cea ungurească, în casele lor nu găsești nici o gazetă și nici o carte românească. Și când vezi toate aceste și se strânge inima de durere. Cei din părțile Vișeuului mai au nenorocirea de a fi stăpâniți de arhimilionarul fisolgăbirău Papp Simon, un român renegat, care a făcut tot posibilul să zădărnicească iniințarea despărțământului. A venit la adunarea de constituire cu o ceață numeroasă de subalterni de ai lui și a încercat să facă scandal. Neînțelegând limba românească, împreună cu cei câțiva inși, cari au avut îndrăzneala să cheme și să primească Asociațiunea în Maramuraș, am terminat iniințarea despărțământului fără să știe despre ce eră vorba. La sfârșit s'a trezit că s'a păcălit și a început să sbiere, protestând, într'o românească caraghioasă, împotriva culturii din Ardeal! Noi am părăsit sala și l-am lăsat să se certe cu ai lui. Solgăbirăul Coman, tot român renegat, a confiscat broșurile din „Biblioteca populară a Asociațiunii“, pe cari voiam să le împart între țărani. Comitetul central a și făcut arătare criminală împotriva lui. Această adunare a fost un eveniment în Maramuraș. Cei de acolo spuneau că iniințarea despărțământului înseamnă acolo ca o revoltă românească în alte părți. Munca începută, va trebui urmată și am nădejde că în câțiva ani Maramurașul se poate recuceri, mai ales că țărănimea e un element bun și conștiu de puterea lui. În calitate de prezident al adunării de constituire, am ținut următoarea cuvântare:

„Domnilor! La dorința D-voastră comitetul central al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“, cu sediul în Sibiu, m'a incredințat să convoc și să conduc adunarea de constituire a despărțământului Vișeu-Iza, care este primul despărțământ al Asociațiunii în Maramuraș. Am primit cu deosebită

plăcere această însărcinare, deoarece în fiecare despărțământ nou al instituțiunii noastre eu văd întemeierea unei vetre culturale, iniințarea unei cetăți de apărare a gândirii și a simțirii românești. Am primit cu drag să vin în mijlocul d-voastră și fiindcă pentru prima oară mi se dădea prilej să calc pe pământul istoric al Maramurașului, vechiul cuib de descălecători de țară. Trebuie să vă mărturisesc că Maramurașul în conștiința noastră a Românilor din alte părți, pe unde strălucește mai viu soarele culturii românești, trăiește numai prin faptele Voevozilor viteji și numai prin cele dintâi încercări de a introduce limba românească în biserică. Maramurașul de astăzi e învăluit într'o ceață de tăcere jalnică, care numai foarte rar e întreruptă de câte un semn de vieață românească. Și de câteori zărim câte o asemenea rază făgăduitoare de nădejdi mai bune, inimile noastre tresaltă de bucurie, ni se sbuciumă sufletul de dorința de a vedea din nou acest colț de țară al românismului readus la mărirea lui de odinioară, de a vedea acest pământ străbun renăscându-se sufletește și strălucind ca o piatră scumpă în cununa unității noastre culturale.

Poate că părerea celorlalți Români despre Maramurașul de astăzi nu e întru toate coraspunzătoare realității. Poate că d-voastră aici simțiți și trăiți românește, apărându-vă limba, legea și moșia din străbuni. Eu sunt înclinat să cred din toată inima că este așa, sunt gata să cred că d-voastră vă iubiți neamul mai presus de toate, și dacă ceilalți Români nu o știu aceasta, nu e vina lor. Vina o poartă împrejurările neprielnice între cari trăim și pe cari adeseori ni le creăm singuri. Căci vă întreb, Domnilor, cine ne poate, de pildă, împedea să stăm toți Români în cele mai strânse legături sufletești, să ne cunoaștem unii pe alții și să ne sprijinim frățește în munca ce datori suntem să o săvârșim pentru trezirea conștiinții naționale și pentru răspândirea culturii în popor? Domnilor, nu este putere străină pe lumea asta, care să ne împiedece a lucra împreună, a avea aceleași gândiri și simțiri, aceleași idealuri, fiindcă toate aceste sunt izvorite din suflet, a cărui libertate nu cunoaște lanțurile robiei. Sufletul e o scânteie dumnezeiască, care nu cunoaște decât un singur stăpân, pe Tatăl din ceriu, după chipul și asemănarea căruia e creat.

Dacă în sufletele noastre a cărturarilor trăește conștiința superioară de conducători ai unui popor de țărani, care în cele mai multe părți e voinic, deștept și harnic, dar neștiutor de carte, rămas în urmă în ale învățaturii, atunci trebuie să avem și vrerea și putința de a-l călăuzi pe cărrile înaintării și ale întăririi naționale. Dacă nu ne îndeplinim această datorie, înseamnă că ne lipsește conștiința națională, ne lipsește dorul de înaintare, fără de cari nu se poate câștiga nici o cucerire, nici o luptă. Dacă nu suntem în stare să ne croim singuri, prin muncă, soarta, ci ne lăsăm bătuți de toate vânturile, înseamnă că suntem un popor predestinat pieirii, suntem ca o luntre fără cârmă aruncată de valurile mării în toate părțile și la urmă scufundată în adâncimi, de unde nu mai este întoarcere.

D-voastră cari astăzi înființați un despărțământ nou al Asociațiunii, dovediți că aveți dorința de a lucra sistematic și conștient pentru trezirea poporului maramurășan din întunec, dovediți că simțiți trebuința unei apropieri culturale cu ceilalți Români din această țară, dovediți că vă dați seama că cultura poporului nu este și nu poate fi decât una singură, la înflorirea căreia trebuie să lucrăm cu toții din răspuneri și umăr la umăr, căci numai astfel va putea poporul nostru să-și păstreze ființa etnică, răzîmându-se pe tradițiile trecutului, încrezându-se în puterea lui de viață de astăzi și privind cu încredere la viitor.

Sper că în curând și celelalte ținuturi ale Maramurășului vor intra în cadrele Asociațiunii noastre culturale, înfrățindu-se la munca de redeșteptare națională și culturală cu toți ceilalți Români. Această înfrățire e o datorie care nu mai poate întârzi. Căci presupun că în sufletele d-voastre mai trăește amintirea faptelor săvârșite de înaintașii cu steme de zimbru, cari vă îndrumau spre o viață românească unitară. D-voastră de sigur v'aduceți aminte că acest pământ al Maramurășului își avea organizația și autonomia lui națională sub voevozi români încă în suta a XIV-a și desigur știți că strămoșii d-voastre erau așa de mândri de independența lor națională, încât n'au vrut să recunoască nici o stăpânire străină, ci s'au ridicat cu armele în mâni împotriva celor ce voiau să-i supună, iar când nu s'au mai putut împotrivi au trecut dincolo de Carpați, căutându-și neatârarea pe plaiuri necunoscute. D-voastră, cari cunoașteți vitejia Voevozilor, cnejilor și boierilor săteni din Maramurăș, nu se poate să nu simțiți în toate fibrele ființei d-voastre mândria și îndărătnicia străbună. Nu se poate să nu simțiți, că vitejia războinicilor de odinioară vă îndrumă spre o luptă culturală românească, astăzi singura care vă mai poate mântui de pierzare, căci în vremurile noastre cea mai temută armă de apărare a naționalității e cultura. Și nu numai vitejia trupestă a străbunilor vă îndeamnă să răsădiți cultura românească pe acest pământ hrănit cu sânge de eroi, ci și tradițiile culturale din trecut. D-voastră știți de bună seamă că aici în Maramurăș au fost cei dintâi preoți, cari sub influința învățăturilor reformatorului Huss din Bohemia, au făcut cele dintâi traduceri de cărți bisericești în limba românească. Ei au scris cea dintâi Evanghelie românească.

Prin urmare atât spada cât și crucea străbunilor vă chiamă la o nouă redeșteptare națională-culturală. Și atunci când umbrele înaintașilor d-voastre vă vor vedea că ați reluat tradițiile trecutului, vă vor trimite binecuvântarea părintească din lăcașurile lor de odihnă vecinică; își vor dormi în tihnă somnul, știind că toată truda și vânzolirea vieții lor de a lăsa urmașilor un pământ și un suflet românesc — n'a fost înzadar.

Vremurile de astăzi, însă, vă chiamă și la împlinirea unei alte datorii și anume la datoria de a vă apropia sufletește de ceilalți Români, fiindcă cu toții suntem un trup și un suflet. Astăzi nu mai puteți trăi izolați, despărțiți în cele culturale de ceilalți frați, căci după cum avem un singur Dumnezeu, așa avem o singură

cultură românească, căreia trebuie să ne închinăm cu toții. Și instituțiunea care simbolizează unitatea culturii românești din această țară este Asociațiunea în sânul căreia intrați și d-voastră cu ziua de astăzi. (Urmează lămuriri despre rostul acestei instituțiuni).

Eu cred că Asociațiunea aici în Maramurăș va găsi un teren bogat de activitate.

Poeziile populare ce s'au cules de curând din gura țăranilor de aici și adunarea însemnărilor ce s'au găsit în bisericuțele din satele Maramurășului dovedesc că aici există semne de viață culturală. Nu lipsesc decât oameni dornici de muncă, cari să trezească la conștiință această viață culturală și să o îndrume spre desăvârșire. Când vă văd pe d-voastră întruniți la înființarea acestui despărțământ, sunt convins că nici oamenii de muncă nu lipsesc. Sunt sigur că angajându-vă sub aripile Asociațiunii la răspândirea culturii în popor, vă veți așterne pe muncă serioasă și veți arăta celorlalți Români vâjnoșia sufletului românesc din țara lui Dragoș și Bogdan.

În nădejdea că această zi va însemna începutul unor vremuri de redeșteptare culturală a Maramurășului, declar adunarea de constituire a despărțământului Vișeu-Iza de deschisă“.

Despre stările din Maramurăș voi vorbi mai pe larg mai târziu, după ce îl voi cunoaște și mai bine. În Octomvrie a. c. am de gând să cutrier toate satele, adunând obiecte pentru Muzeu și înființând biblioteci populare. Ar fi bine dacă fruntașii din Sighet ar hotări ca în cursul acestei luni să înființăm al doilea despărțământ al Asociațiunii în Maramurăș, cu sediul în Sighet. (O. C. T.)

✱

Producțiuni muzicale la Blaj. În cadrul serbărilor culturale din Blaj două seri au fost rezervate muzicii. Cuvântul l-a avut de astădată I. Mureșianu și maestrul în adevăr a aranjat producțiuni cași cari mai frumoase desigur n'a avut Blajul niciodată.

Seara întâie s'a ținut concertul care avea înfățișarea unei așa zise „academii“, căci aproape pe toate cântărețele și pe toți cântăreții noștri mai de seamă i-am găsit cu câte un punct sau două în program.

Interesantul concert s'a introdus prin ouvertura festivă „Stefan cel mare“ de I. Mureșianu, — una din primele dar entusiastele lucrări orchestrale ale maestrului. Apoi a urmat imnul ocazional al „Astrei“ (pentru cor și orchestră) tot de I. Mureșianu, cu text de A. Bârseanu. Ambele piese, bine executate, au fost primite cu însuflețire — iar autorul lor a fost viu aclamat.

Punctele proximе erau rezervate simpaticilor noștri artiști I. Crișanu și S. Mărcuș. Cel dintâiu a cântat cu vervă renumitul prolog din opera „Pagliacci“ de Leoncavallo și două doine noi din ale lui Brediceanu („Arde-mi-te-ai codru des“, și „Foaie verde pup de crin“), — al doilea a câștigat auditorul cu minunata arie pentru tenor din opera „La Bohem“ (actul I.) de G. Puccini, a cântat frumoasa „Sequidillă“ de G. Dima și doina populară „Mândro de dragostea noastră“ care s'a bisat.

Constatăm cu plăcere admirabilul progres ce-l fac an de an ambii bursieri ai societății noastre teatrale. Dacă din lipsa unei trupe de operă sau óperetă nu ne va fi dat să-i ascultăm în curând cântând pe o scenă românească, — scopul pentru care au fost trimiși la studiu, — judecând după frumoasele lor prestațiuni putem fi cu inima la loc, că ori unde vor avea ocazie să se prezinte în streini, numai fală vor face numelui de român.

Doamna V. Triteanu, la rândul ei, a cântat cu obișnuita-i măiestrie „Ce te legeni codrule“ de Schelletti, „De ce nu-mi vii“ de G. Dima și „Bădișor depărțitor“ de Brediceanu, — apoi dimpreună cu d-l O. Mureșianu ductul mare pentru sopran și bariton din „Pagliacci“.

Concertul s'a încheiat cu balada „Erculean“ pentru cor, soli și orchestră de I. Mureșianu. Partiile de solo (sopran și tenor) au fost susținute de excelenta cântăreață d-na V. Carșai și d-l V. Popovici, iar partea orchestrală de capela orășenească din Sibiu.

„Erculean“ — amăsurat textului de V. Alecsandri — e una dintre baladele lui Mureșianu ținute în stil mai liric. Are și câteva părți românești, d. p. chiar la începutul ouverturii. Partea cea mai reușită e însă duetul cu cadența italiană, publicat în ultimul „Aდას muzical“ al revistei noastre.

Intre ovațiunile generale ce i s'au adus lui I. Mureșianu la sfârșitul concertului, apare pe scenă compozitorul și directorul de muzică S. Păuleanu din Turnu-Severin, și — pe lângă o frumoasă alocuțiune — îi predă maestrului în numele societății „Doina“ din Turnu-Severin o liră de flori albe în semn de omagiu și admirație.

*

Seara a doua a fost consacrată exclusiv baladei în 3 părți „Mănăstirea Argeșului“, pentru cor, soli și orchestră de I. Mureșianu, — prezentată publicului de astădată în scene de teatru.

Bazat pe textul cunoscutei balade populare de V. Alecsandri, Mureșianu reușește să ilustreze prin muzica sa în mod foarte plastic frumoasa povestire despre meșterul Manole cu cele două calfe mari... calfe de zidari...

Sunt părți muzicale admirabile în lucrarea aceasta în care, așa se vede, că Mureșianu și-a pus tot focul inimii sale tinerești. Mai ales momentele culminante, între ele sfârșitul părții a doua: ziduirea Anei, sunt caracterizate prin o muzică dramatică de un deosebit efect. Se înțelege, trebuie să avem în vedere, că balada aceasta a fost compusă înainte de aceasta cu 30 de ani și astfel ea nu va corăspunde în toată privința recerințelor de azi: curentului național în muzică, care și în literatura noastră muzicală se manifestă tot mai evident. În comparație cu lucrările de acest gen ale autorilor români mai noi, d. p. G. Enescu, S. Golestan ș. a. vom găsi, că „Mănăstirea Argeșului“ are puține accente românești. Să nu pierdem însă din vedere, că pe când terenul compozitorilor noi a fost pregătit de mulți înaintași, Mureșianu a pornit, la timpul său, pe o cale încă de tot neumblată, ba

putem zice, că a făcut el cale pentru alții, căci „Mănăstirea Argeșului“ e prima lucrare de felul acesta la noi și pentru vremea de atunci sigur destul de bogată și în muzică românească. Păcat e, că în cursul timpului a fost așa de rar executată, — dacă sunt bine informat: complet a fost reprezentată numai o singură dată!!

Reprezentarea, din punct de vedere al muzicii, a succes foarte bine. Soliștii (d-na V. Carșai, N. Corfescu, O. Mureșianu, V. Popovici și I. Crișanu), de asemenea corul și orchestra s'au ținut la înălțime. Mai puțin potrivită sau chiar superfluă a fost înscenarea. Din două motive:

Întâiu fiindcă lucrarea n'a fost scrisă a nume pentru a fi jucată în scenă și din cauza aceasta e prea evidentă lipsa de acțiune care stagnează pas de pas și numai rar ajunge în adevărată conglăsuire cu muzica.

A doua fiindcă la astfel de compoziții textul și efectele muzicale întregesc imaginea în fantazie, — jocul de scenă (mai ales pe o bină improvizată cum a fost cea din Blaj), numai strică poate iluziunea frumoasă ce o deșteaptă muzica.

Maistrul I. Mureșianu însă va fi știind de ce s'a hotărât să-și predee lucrarea în formă de piesă de teatru, — și noi nu cercetăm intențiunile, de bună seamă foarte nobile cari l-au determinat la aceasta. Ne mărginim la înregistrarea faptului, incontestabil foarte important în frământările noastre pe terenul muzicii, că „Mănăstirea Argeșului“ pe lângă că e prima noastră baladă românească, — înscenată cum am văzut-o la ultimele festivități din Blaj, ea constituie prima operă românească compusă de un autor dela noi și jucată la noi. (T. B.)

✱

Teatru în Blaj. Cu ocazia serbărilor jubulare din Blaj, pe lângă cele două concerte, a avut loc și o reprezentație teatrală cu artiști veniți dela Teatrul Național din București. Reprezentația teatrală a fost înjghebată în pripă și s'a ținut în seara a treia a serbărilor, când lumea eră cam obosită și începuse a se imprăști. Cu toate acestea numele artiștilor: Aristizza Romanescu, Petre Liciu și soții Bârsan a atras foarte mult public în pavilionul din curtea gimnaziului. La noi fiind așa de rar prilejul de a vedea o artă dramatică românească, cei mai mulți au intrat la reprezentație cuprinși de emoțiile de admirație ale unui vis împlinit. S'a jucat o comedie fină „Scân-teia“ de Pailleron, tradusă de d-na Zoe Sturdza, — și „Cuib de șoimi“ de I. C. Bistrițeanu, un poem dramatic cu multe și frumoase învățături naționale, care a fost primit cu entuziasm de public. Jocul artiștilor în amândouă piesele a fost desăvârșit, și lumea le-a făcut ovații călduroase. Declamațiile d-nei Aristizza Romanescu și d-lui Petre Liciu au fost deasemenea o revelație pentru cei mai mulți. Glasul argințiu al d-nei Aristizza Romanescu a fermecat auditorul, iar talentul d-lui P. Liciu a fost răsplătit cu aplauze nesfârșite.

În aglomerația neprevăzută artiștilor nu li s'a dat atențiunea cuvenită la sosire. Dar desigur au iertat și

dânșii această greșală, înțelegând că la asemenea ocazii nu formele convenționale ale primirilor oficiale sunt hotărâtoare ci însuflețirea ce o trezesc în suflete prin arta lor.

Îi așteptăm întotdeauna cu drag în mijlocul nostru ca pe niște apostoli ai culturii și ai frumosului. Iar pentru prestațiunile obositoare din Blaj le trimitem și pe această cale mulțumirile noastre cele mai călduroase. (Un Blăjan).

⊗

Rivalitate surdă. Între „Vieța Românească” și „Vieța Nouă” este de mai mulți ani încoace o rivalitate. Și rivalitatea asta nu se învârtă cumva în jurul unor probleme deosebite de direcție. Întrebarea ce-i preocupă mai cu deosebire este: cine sunt, mă rog, „primii junimiști”? Așadar o problemă de istorie critică-literară! Mai întâi „Vieța Românească” își revendică meritul de a fi spus, înaintea tuturor, că „Junimea e numai o continuare a școlii lui Kogălniceanu-Negruzzi-Russo-Alexandri”. La rândul său d-l Ovid Densușianu, în livida sa revistă, protestează zicând că afirmația „Vieții” din Iași „ascunde un neadevăr și o îndrăzneală, pentru că nu cei dela „V. rom.”, plagiatorul Ibrăileanu, ci alții au pus în lumină locul lui Kogălniceanu și Russo în mișcarea literară anterioară Junimei... „Alții”... aceștia sunt, firește, d-l Densușianu însuși...

Cearta asta este desigur interesantă, căci se vede cum izbucnesc urile între savanți pentru revendicarea originalității. Noi cunoaștem cartea d-lui Ibrăileanu (de ce plagiator?) și știm, că a adus contribuții serioase la cunoașterea mai temeinică a ideilor de limbă și literatură din epoca dinainte de 1855. Cunoaștem și articolul d-lui Densușianu, în care se spun cam aceleași adevăruri, mai pe scurt. Și nu ne-am mirat de loc, că într'un timp, când cercetarea trecutului literar se practică pe toată linia, s'au găsit doi contemporani, d-nii Ibrăileanu și Densușianu, dușmani altfel de principii, să se întâlnească în același gând.

Ceeace ni se pare însă de prisos în acest nedelicat schimb de gelozie, este cu totul altceva. Noi suntem dispuși să credem, că nu atâta dragoste de adevăr i-a îndemnat pe amândoi să pornească în goană după „junimiști” mai bătrâni decât cei de astăzi, decât intenția de a mai micșora din valoarea adevăratei „Junimi” convorbiriste. Căci în tot modul, cum arată ei dovezile, că, în activitatea lui Negruzzi, Russo, Kogălniceanu, Alexandri, s'ar fi cuprins cea mai mare înțelepciune și cele mai sănătoase credințe de limbă, de formă și estetică, precum și de alte idei curente, cari ar fi pătruns în programul fundatorilor „Convorbirilor”, — se observă o exagerare, o tendință de scădere a meritelor celor din urmă. Spiritul acesta de gașcă n'ar trebui să existe însă ca mijloc pentru stabilirea adevărului istoric. Și ambii combatanți au trecut cu vederea câteva considerații, neapărat necesare. Mai întâi, că au uitat să se întrebe, dacă acei primi „Junimiști”, într'adevăr talente mari, au reușit sau nu să exercite, asupra stărilor literare a vremii lor, o influență mai vizibilă? Fost-a Russo un diriguitor cu re-

zultate pozitive pe tărâmul limbei și al literaturii, el, omul modest, ale cărui scrieri, până ce eră în viață, rămăneau în manuscris și s'au tipărit abia în vremea noastră? Avut-au operele lor, oricât de idealiste cu avânt și oricât de reale prin concepția lor, vreo influență hotărâtoare asupra vreunui membru al „Junimei” ce-ar fi urmat? Nu, este dimpotrivă sigur, că Junimiștii convorbiriști n'au cunoscut de aproape epoca, din care adversarii lor de astăzi spun, că se coboară? Pe Russo și teoriile bune de limbă ale lui C. Negruzzi nu le găsim nicăiri amintite sau citate în discuțiile de limbă literară din ședințele „Junimii”, descrise de Panu, sau din polemicile d-lui Maiorescu. Dimpotrivă, actualitatea și tinerii începători în ale versului, ca Bodnărescu și Șerbănescu serviau ca modele în exemplificarea nouelor tendințe.

Evident deci, dacă în direcția limbei populare, temeiul celor dela 1840 și a noii generații, din jurul d-lui Maiorescu, eră același, nu se poate de loc afirma că „Junimea” a doua ar fi fost cumva o continuare al celei dintâi. Dimpotrivă, cu totul independentă, școala aceasta a „Convorbirilor”, condusă între altele și de câteva idei luminoase de actualitate și în Germania, a lăsat urme adânci și practice și reforme radicale în limba ziarelor și în gustul literar al neamului nostru, fapt cu care vechii, sau primii „Junimiști” nu s'au putut ilustra, din pricina nepregătirii opiniei publice pentru teoriile lor, mărginite la cercuri mai mici de cetitori.

⊗

Cultura națională. Lumea adunată la serbările culturale din Blaj, a regretat foarte mult absența prezidentului „Societății pentru fondul de teatru”, d-l Dr. Ioan Mihu. Lipsii cuvântul îndrumător al acestei personalități distinse. Din fericire, discursul inaugural a apărut totuși în jurnalele noastre — și așa am fost lipsiți numai de dicțiunea elegantă a d-lui Mihu. Reținem câteva pasaje, în cari se statornicește cu multă precizie crezul cultural al nizuințelor noastre mai nouă:

„Dacă este, însă, să statornicim o vieță românească înfloritoare, în această țară locuită de neamuri diferite, — de un lucru trebuie să fim pătrunși, anume, că națiunile nu trăiesc decât prin cultura lor națională specifică, căci un popor n'are alt mijloc de a se păstra, decât cultivându-și cu dragoste limba, sufletul și însușirile sale, rămase dela moși-strămoși, — iar din cultura neamurilor înaintate, imprumutând numai ce e ferment de progres real, ce poate fi asimilat, sau ce nu poate strică sufletului propriu.

Celce dorește deci, să ducă o vieță românească în țara noastră poliglotă, trebuie să țină cu hotărâre încăpăținată, cu îndărătnicie chiar, la cultura sa națională și la tot ce e specific al nostru!

Nu e vorbă, lupta pentru existența și afirmarea unui neam, poate fi dată pe diferite tărîmuri, cu toate acestea ar fi greșit în judecata sa, celce ar mărturisii, că problemele culturale ale neamului, pot fi lăsate în planul al doilea. O nu! Pentru că este un adevăr etern, indiscutabil, ce a spus la adunarea „Asociațiunii” dela

Oravița, mult regretatul nostru reprezentant și luptător național al vremilor din urmă:

„Lupta pentru cultură, zice dânsul în acel discurs, nu este decât lupta pentru existență națională! firește, numai cultura adevărată are această putere conservatoare, dar cultura adevărată nu poate să fie alta, decât numai și numai cultura națională“.

Așa fiind, după felul meu de-a vedea, este datoria celor ce se află la conducerea neamului, să potrivească un echilibru just între diferitele noastre probleme și silinți, căci, în împrejurări cum sunt ale noastre, ar fi păcat, domnilor, să dăm preferinți exagerate, sau chiar exclusive altor probleme, în paguba evidentă a celor culturale și sufletești.

⊗

Poetul Cotruș. În lumea sufletească se vede că stăpânesc aceleași legi ca și 'n lumea materială. Așa bunăoară legea atracțiunii, în virtutea căreia unele corpuri cerești se învârtesc în jurul altora mai mari, împrumutând lumina dela ele, și rămânând veșnic în sfera lor de atracțiune și influință.

Acelaș fenomen îl întâlnim și în literatură. Fiecare poet de seamă își are imitatorii săi, cari se învârtesc ca niște trabanți și nu pot scăpa de sub puterea lor covârșitoare. Ființe șterse, fără o notă proprie, trăind din împrumut, și din reeditarea ideilor și imaginilor maestrului. Fără relief în tot ce scriu și din motivul acesta sprinteni la scris, fiindcă nu-i oprește 'n loc, nici o idee originală, nici o piedecă de învins, ei merg în galop pe drumul bătut de alții, și în scurtă vreme se ivesc la poarta Olimpului cu volumul subsuoară.

D-l Cotruș încă e unul dintre aceștia. Ca băiat de liceu a publicat poezii în toate revistele. Cu însușiri de formă, cu versificație ușoară, a reușit să deștepte oarecare speranțe în cetitori.

Azi când recitim volumul încercăm o desiluzie, și ne dăm seama, că firea de trubadur medieval și tinerețe au fost nota, care adăosă versurilor, i-au atras unele simpatii. Zădarnic însă vom căuta după o notă personală.

Versurile sale sunt palide ecouri din poezia lui Goga.

„Atâți sârmani, copii ai nimănuia,“ „Iar tronul-mi făurit din plânsul lumii“, „Abate-te mai des pe-aice, să paști și iarba gropii mele“ sau

Și tu mă 'ntrebi, tirană lume,
De ce cânt pururea 'n suspine,
Cum poți s'aștepți tu voie bună
Când milioane plâng în mine?

*

Poezia n'a ținut pas cu dezvoltarea industriei moderne. Felul de producție a rămas tot în starea primitivă. În atelierele poezilor de seamă se lucrează și astăzi încet, cu migăleală, cu multe cizelări și înfrumusețări, până se termină o mică poezie.

E cineva reacționar și pedant în atelierele poezilor, un veșnic nemulțumit, care tot măsură, cântărește, taie și întregește și se opune unei producții în mare a poeziei. De unde lipsește acel cineva, așa numitul simț critic, și unde se lucrează după sistemul in-

dustriei moderne, mult și repede, se produce de obicei marfă de duzină, de o calitate inferioară.

Din atelierul d-lui Cotruș se pare că lipsește acel controlor sever și nemulțumit. Îl sfătuim să cetească mult, să străbată câmpiile literaturilor străine, poate-l câștigă, și atunci poate va fi în stare să ne dea ceva bun. Următoarele două strofe, rătăcite în volum, ne face să mai sperăm încă:

Și-oi rugă priveghitoarea
Pentru ochii tăi cerești,
Totdeauna 'n nopți senine
Să-ți doinească sub ferești.

Iară lunii îi voi spune
Să 'nflorească 'n raze dulci,
Perna ta, pe giulgiul cărei
Dragii obrăjori ți-i culci.

⊗

(E.)

† **Badea Cârțan.** A încetat colindatul veșnic prin lume a ciudatului cioban din Streza-Cârțișoara, a bădicului Gheorghe Cârțan. Ochii lui albaștri, veșnic mirați, plini de întrebări, au înghețat sub pleoapele închise, grele și reci, fruntea lui s'a limpezit. Înfrigurata lui închipuire, care nu-i lăsa un strop de repaos, s'a liniștit în urmă.

Dacă serbările dela Blaj l-ar fi apucat încă în viață, l-am fi întâlnit aici cu siguranță. Cine n'a cunoscut pe omul acesta roșcovan la față, de statură mijlocie, destul de bine legat, care răsărea pretutindenea din mulțime, făcându-și drum cu coatele, oriunde eră vr'o serbare mai mare românească? Și când isbutea să se apropie, să audă pe orator, cine n'a băgat de seamă pietatea cu care ascultă nenorocitul cioban, rătăcit dela turma lui de oi? Chiar când știai că nu poate pricepe ce se spune, — luând în seamă limba grozav de științifică, înaltă, în care cred de cuviință să vorbească mulți oratori de-ai noștri la serbări și întruniri populare — badea Cârțan ascultă cu multă încordare, în vreme ce oboseala, năduful zilelor de vară i se prelinge pe fața lui roșcată. Când pricepea și-i plăcea ce se spune, nu se putea răbdă să nu clatine din cap și să facă: „Hm!“

Mai ales când se accentuă romanitatea noastră și convingerea, că „Românul are șapte vieți în pieptu-i de aramă“ badea Cârțan își simția inima deosebit de plină, și trebuia să privească mulțumit, la oamenii din jur. Ochii lui însă păreau că niciodată nu pot imagina o mare însuflețire: privirea lui eră prea dusă, prea visătoare.

Cele două idei, a romanității și a trăinicieii noastre ca neam, se par a fi influențat mai mult biata lui minte de cioban. S'ar putea spune că „Hronicul“ lui Șincai și procesul memorandului i-au cutremurat mai tare conștiința. Însă din această cutremurare n'au putut să se inchege nicicând gânduri deplin limpezi, nici o anumită concepție asupra vieții noastre ca popor. Poate că fulgerarea celor două idei a fost prea năpraznică pentru mintea lui de cioban, poate însuși firea lui a fost vinovată. Și astfel el s'a ales numai

cu frânturi de gânduri și de ideal, cari l-au sbuciumat o vieață întreagă, purtându-l fără de odihnă când la leagănul romanității ori prin țerile latine, când la serbări și intruniri românești, în cari auzia istoria cu „cele șapte vieți“.

Ce se poate pricepe mai cu greu, e pasiunea lui pentru cărți. Din ce adună în dăsiile lui tradiționale, cetea de bună seamă o parte disparent de minimală. Hronicul lui Șincai, cărți de istorii, istoria romană mai ales, cetea bucuos, dar nici pentru asta colindarea lui veșnică nu-i lăsa timp. Badea Cârțan însă, adună tot felul de cărți.

Nu intră bine în odaia ta, abia schimbai trei vorbe cu el, și ochii lui fugeau peste cărțile ce le zărea. Apoi se ridică, fără nici o sfială, ca și când ar fi fost și a lui mica bibliotecă ce o aveai, și începea să frunzărească prin cărți.

„Îmi dai și d-ta o carte?“ întrebă la a patra vorbă, fără să te privească.

Cu mintea lui înfrigurată va fi simțit, poate, lipsa lui de cultură trebuitoare pentruca celea două idei ce-i tulburaseră conștiința, să poată să vizeze, și va fi crezut că pentru aceasta e de ajuns strângerea unei biblioteci, pe care nu putea s'o cetească și s'o priceapă? A fost o manie? Dar chiar în cazul acesta, de unde i s'a tras mania asta?

Bietul badea Cârțan! A trecut într'altă lume, după ce vieața lui sufletească eră așa de deosebit exaltată, încât de multeori nu mai pricepea ce se întâmplă în jurul lui.

Cu vr'o zece ani înainte venise odată în Blaj pe ziua de 3/15 Maiu. După ce durmise noaptea pe Câmpul libertății, lângă piatra sfântă, în crepatul zorilor se plimbă pe ulițele Blajului. Eră foarte agitat.

„Ce fel? Ce-i asta? Unde-i „Deșteaptă-te Române“, unde-i muzica? Unde-s steagurile și studenții?“ Așa întrebă în culmea mâniei, oprind un grup de studenți cari veniau din pădurea Vezei cu frunză verde în pălărie.

Credea că toate acestea, ori cel puțin multe din ele, se mai pot face și astăzi, dar că noi cei de acum, n'avem curajul de lipsă.

Și, dus de convingerea asta, spuneă de multeori vorbe aspre.

Nu-i lipsia, în unele momente, spiritul de observare. Însă o conversație mai lungă nu putea să supoarte. Ori de unde se făcea începutul vorbirei, el se trezia, cătră sfârșit la ideile lui: romanitatea și trăinicia noastră.

Oricum am cercă să înțelegem pe badea Cârțan, și ori la ce concluzii am ajunge, nu vom putea nicidecum să vorbim de el în batjocură. Vom simți totdeauna o largă simpatie și compătimire pentru ciobanul din Cârțișoara. Ceeace a cutremurat prea tare conștiința lui, trăește în fiecare din noi.

El se va odihni în sfârșit! După ce a dormit la colunna lui Traian, lângă piatra Libertății, i-a fost dat să odihnească de veci aproape de Castelul Peleş.

(I. Agârbiceanu).

⌘

Arta populară din Austria. Directorul Muzeului etnografic din Viena, d-l prof. Dr. M. Haberlandt, a publicat de curând două volume mari despre arta populară din Austria pe baza colecțiilor din Muzeul ce-l conduce. Volumul prim cuprinde un studiu mai mare despre arta țărănească a popoarelor din Austria, între cari se găesc și Români din Bucovina. Vorbind despre arta populară românească din Bucovina arată înrudirea ei cu arta Huțulilor și a altor popoare slave. E surprinzătoare și asemănarea cusăturilor și țesăturilor românești cu cele dalmatine. D-l Haberlandt constată că motivele românești sunt foarte vechi și că originea lor e greu de stabilit. Întreaga noastră ornamentație o tratează în legătură cu cea slavă, arătând pretutindeni strânsa legătură ce există între arta acestor popoare. Ceeace nu înseamnă că arta noastră populară e lipsită de originalitate. Dar această originalitate nu este a se căută în caracterul motivelor de ornamentație, ci în combinația acestor motive și în coloratura lor după cum am mai spus și altădată. Volumul al doilea din lucrarea d-lui Haberlandt cuprinde 120 de planșe cu explicări.

O dare de seamă amănunțită despre această lucrare va apărea în revista „Transilvania“, pe la sfârșitul acestui an.

⌘

Monumentul lui Eminescu. D-l Corneliu Botez, consilier la curtea de apel și publicist, ne scrie că între 25 Sept. până la 9 Oct. vechiu se va face în Galați desvălirea monumentului lui Eminescu lucrat de sculptorul Fr. Storck. La inaugurarea monumentului sunt invitați toți scriitorii și oamenii marcanți din România, dela noi și din Bucovina. Desvălirea monumentului va fi o grandioasă serbare culturală. Ceice doresc a lua parte la această serbare să se adreseze direct d-lui Corneliu Botez în Galați sau la redacția revistei noastre. Căile ferate române acordă o reducere de 75% și de găzduirea oaspeților se va îngriji comitetul local.

.....

Bibliografie.

Dr. D. Grecescu, *Plantele vasculare din Buccei*. Edit. Acad. Rom. Tom. XXXIII. Prețul: 1 Leu.

Victor Eftimiu, *Înșiră-te Mărgărite...* poem feeric în două părți (4 acte). București 1911. Prețul: 3 Lei.

N. Iorga, *Breve Storia dei Rumeni*, con speciale considerazione delle relazioni coll' Italia. Bucarest 1911. Prezzo 2 Lire.

Em. Grigorovitz, *Cum a fost odată*. Schițe din Bucovina. Cu 84 ilustr. Edit. „Librăria Națională“. București 1911. Prețul lei 2.80.

Eliodor Constantinescu, *Problema învățământului secundar în Franța*. R.-Vâlcea 1911.

Gheorghe Șuer, *Spovedanie*, studii de pedagogie militară. Edit. revistei „Democrației Române“. București 1911. Prețul 30 bani.

Gavril Todică, *Studii științifice*. An. II. Fascicolul I. Orăștie 1911. Anual 4 fasc. Abonament 5 cor. Lia Hârsu, *Un vis*, București 1911.